

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Diplomová práce

**LAICKÝ PRVEK V TRESTNÍM SOUDNICTVÍ; KOMPARACE
ČESKÉHO A FRANCOUZSKÉHO TRESTNÍHO PRÁVA**

Zuzana Železná

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Tomáš Gřivna, Ph.D.

Katedra: Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): červen 2011

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 05. 06. 2011

Zuzana Železná

Poděkování

Chtěla bych na tomto místě poděkovat doc. JUDr. Tomáši Gřivnovi, Ph.D., vedoucímu mé diplomové práce, za vstřícný přístup a poskytnutí rad v rámci zpracování daného tématu.

V Praze dne 05. 06. 2011

Zuzana Železná

Obsah

Úvod	1
1. Laický prvek v českém trestním právu, tj. přísedící.....	3
1.1 Institut laického prvku v českém trestním právu	3
1.1.1 Historický přehled	3
1.1.2 Současnost	9
1.1.3 Účel a podstata funkce přísedících	10
1.2 Ustanovování přísedících a zánik funkce přísedícího.....	13
1.2.1 Ustanovování přísedících	13
1.2.2 Zánik funkce přísedícího.....	19
1.3 Postavení přísedících.....	21
1.3.1 Postavení přísedícího	21
1.3.2 Práva a povinnosti přísedících a jejich odpovědnost	23
1.3.3 Působnost přísedících a jejich podíl na rozhodovací činnosti.....	25
1.4 Zhodnocení úlohy přísedících v českém trestním právu.....	30
2. Laický prvek ve francouzském trestním právu, tj. porota.....	35
2. 1 Institut poroty	35
2.1.1 Historický exkurs	35
2.1.2 Současnost	40
2.1.3 Funkce a účel.....	40
2.2 Ustanovení poroty a zánik funkce porotce	41
2.2.1 Ustanovení poroty.....	41
2.2.2 Zánik funkce porotce.....	49
2.3 Postavení poroty	50
2.3.1 Postavení poroty v řízení.....	50
2.3.2 Práva a povinnosti porotců	50
2.3.3 Působnost poroty a její podíl na rozhodovací činnosti	51
2.4 Zhodnocení úlohy poroty ve francouzském trestním právu.....	54
3. Komparace obou laických prvků	58
Závěr.....	61
Seznam zkratk	66
Použitá literatura.....	67
Abstrakt.....	72
Summary	74
Résumé.....	76
Klíčová slova:	78

Úvod

Laický prvek v trestním řízení je fenomén, jehož počátky sahají až do dob antického Řecka. Největšího rozvoje však dosahuje v průběhu 19. století v souvislosti se vznikem prvních moderních států. Tento institut přetrvává v různých podobách dodnes, kdy je pro svoji kontroverznost předmětem mnoha diskusí mezi odbornou i laickou veřejností.

V nedávné době se o jedné z jeho forem, tj. přisedících, začalo znovu mluvit i u nás. V této souvislosti byl představen vládní návrh zákona, který požaduje jejich úplné zrušení u okresních soudů. Vzhledem k tomu, že je účast laického prvku v trestním řízení tradičním atributem demokratického právního státu a jeho zrušení by bylo bezpochyby revolučním krokem, začala jsem se o danou problematiku blíže zajímat. Takto získané poznatky jsem následně shrnula ve své diplomové práci. Jejimi cíli jsou provedení srovnávací analýzy dvou různých forem účasti laického prvku na výkonu soudnictví a posouzení, zda je zamýšlené zrušení přisedících u okresních soudů žádoucí.

Uvědomuji si, že je dané téma značně široké a svým obsahem přesahuje povolený rozsah diplomové práce. Proto jsem se rozhodla zaměřit na kulturu psaného práva, která je nám na rozdíl od kultury *common law* vlastní. K dosažení výše uvedeného cíle jsem použila metodu analýzy, deskripce a komparace. Porovnávala jsem právní úpravu laického prvku v trestním řízení dvou evropských zemí, pro které je tento institut tradiční, tj. Českou republiku a Francii.

Zatímco prvně jmenovanou jsem si vybrala s ohledem na posouzení navrhovaného zrušení přisedících u okresních soudů, druhou zemi jsem si zvolila hned z několika důvodů. Francie je země s rozvinutou právní kulturou. V jejím trestním řízení se uplatňuje specifická forma účasti laického prvku, která nám s ohledem na naši historii není zcela cizí. Moji volbu v neposlední řadě ovlivnila i skutečnost, že jsem loňský školní rok strávila studiem na jedné z francouzských univerzit, kde jsem se měla možnost blíže seznámit s tamějším trestním právem.

Navíc v české odborné právní literatuře se nepřiliš často setkáváme s komparací nebo analýzou různých právních řádů, nemluvě o problematice účasti laického živlu v trestním řízení. Dané téma u nás bylo dosud opomíjeno. Chybí zde publikace, které by se komplexněji zabývaly otázkou lidového soudnictví. K čtenářům se tak dostávají jen

dílčí informace, což má za následek nesnadnou orientaci v dané problematice. Doufám tedy, že moje diplomová práce vedle výše zmíněných cílů přispěje i k přiblížení daného tématu čtenářům a ke komplexnějšímu pohledu na něj.

1. Laický prvek v českém trestním právu, tj. přísedící

1.1 Institut laického prvku v českém trestním právu

Institut přísedících je upraven v několika právních předpisech. Ústava nepřímo zakotvuje daný institut v článku 94 odst. 2, dle kterého „zákon může stanovit, jakým způsobem se na rozhodování soudů podílejí mimo soudců i další občané“.

Předpoklady pro výkon funkce, způsoby vzniku a zániku funkce, práva a povinnosti přísedících upravuje zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích) a zákon č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, tzv. *velký lustrační zákon*.

Přísedící působí v trestních věcech na úrovni okresních a krajských soudů. Zasedají v tříčlenném senátu spolu se soudcem profesionálem a společně rozhodují o otázce viny a trestu. Přísedící a soudce mají v řízení rovné postavení. Jejich hlasy mají stejnou váhu, *laici* tak mohou přehlasovat soudce *profesionála*.

Tito laici jsou voleni zastupitelstvem obce, v jejímž obvodu mají trvalé bydliště nebo pracují. Přísedícím může být zvolena kterákoli fyzická osoba, která splňuje zákonem stanovené podmínky Funkční období je čtyřleté, přičemž může dojít k jeho prodloužení na základě opakované volby.

1.1.1 Historický přehled

Působení laiků na výkon soudnictví má na našem území dlouholetou tradici. Počátky vzniku porot uplatňujících se v trestním řízení můžeme, v souvislosti s revolučním děním v Evropě, vystopovat již od poloviny 19. století. Poroty v té době sloužily jako jeden z nástrojů procesu demokratizace soudní moci.

V Rakousku – Uhersku byla myšlenka kontroly justice veřejností jedním z požadavků tehdejších demokratických sil. Cílem bylo otevřít justici veřejnosti, a tím omezit monopol byrokratického soudního aparátu v rozhodování o vině a trestu.¹

---

¹ Srovnej KÜHN, Z. *Jiné právo* [online]. 03. 10. 2008 [cit. 2011-06-05]. Laický prvek v justici - archaismus v 21. století nepotřebný?. Dostupné z WWW: <<http://jinepravo.blogspot.com/2008/10/laick-prvek-v-justici-archaismus-v-21.html>>.

V květnu roku 1848 byly zavedeny porotní soudy pro řízení ve věcech tiskových. Další právní úpravu přinesl nový procesní řád ze dne 17. 1. 1850. Porotní soudy byly následně, v souvislosti s porážkou revolučního hnutí, zrušeny kabinetním listem ze dne 31. 12. 1851. I když v období Bachovského absolutismu došlo k utlumení činnosti porot, od 60. let 19. století dochází k jejich postupnému obnovení a k upevnování jejich postavení. Renesanci porot přinesla *prosincová ústava*, jež v zákoně č. 144/1867 ř. z., zakotvila institut porotních soudů ve věcech tiskových a ve věcech zločinů a politických přečinů. Vyvrcholením liberalizačních snah bylo následné vydání zákona č. 119 /1873 ř. z., řád soudu trestního, který navazoval na procesní řád z roku 1850, a zákona č. 121/1873 ř. z., o sestavování porotců.²

Na tradici porotních soudů dále navázalo prvorepublikové Československo. Ústava z roku 1920 se o tomto institutu zmiňuje v § 95 odst. 3 a 4. Ve svých ustanoveních dále odkazuje na zvláštní zákony, které upravují příslušnost a působnost porot a dokonce možnost dočasného zastavení jejich činností. Tyto zákony ale nebyly nikdy přijaty.

Dne 23. 5. 1919 byl přijat zákon č. 278/1919 Sb. z. a n., o sestavování seznamu porotců. Porotní činnost však byla následně pozastavena vládními nařízeními, a to nařízením č. 301/1919 Sb. z. a n. a č. 697/1920 Sb. z. a n. Jejich činnost měla být znovu obnovena vládním nařízením č. 122/1921 Sb. z. a n., ze dne 10. 4. 1921, K jeho provedení již nedošlo. Tato situace tak vyústila k zavržení porotního systému na dobu následujících 26 let.

K jeho obnově dochází až v období poválečného Československa, kdy byl přijat zákon č. 232/1946 Sb., o porotních soudech. Tyto soudy měly pravomoc v závažných trestních věcech. Skládaly se z tříčlenného soudního sboru a dvanáctičlenné poroty. Členové poroty byli losováni ze seznamu oprávněných voličů. Z těchto seznamů byly dále vymazány osoby nezpůsobilé pro výkon porotce. Žalobce a žalovaný měli právo vyloučit porotce bez udání důvodu. Tento typ poroty byl však odlišný od anglosaského pojetí. Lišil se především v tom, že členové poroty mohli po vyzvání předsedou senátu pokládat vyslychanému otázky a mohli požadovat provedení dalších důkazů. Zásadní

---

² Srovnej MALÝ, K, et al. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: Leges, 2010. s. 273-274.

rozdíl však spočíval v tom, že porotci spolurozhodovali o otázce právní, tedy o právní kvalifikaci trestného činu. O rozsudku pak společně hlasoval tříčlenný soudní sbor a porotci (pouze tři vybraní zástupci poroty). Přijmutí a zastávání této funkce bylo občanskou povinností.³ Porotci měli nárok na náhradu ušlého výdělků a nákladů, které jim vznikly v souvislosti s vykonáváním úřadu.

Dále dle tohoto zákona mohla být činnost porotních soudů pozastavena až po dobu jednoho roku. A to za podmínky, že došlo k událostem, v jejichž důsledku by nemohla porota nalézat právo nezávisle a nestranně.

Znovuzavedení porotního systému v poválečném Československu však nemělo dlouhého trvání. Pod vlivem událostí roku 1948 došlo nejenom ke změně politického režimu, ale také ke změně pojetí laického prvku v justici. Ústava ze dne 9. 5. 1948 (ústavní zákon č. 150/1948 Sb.) zavedla nový institut tzv. *soudce z lidu*. V článku XI odst. 2 byla zakotvena rovnost mezi soudci laiky a soudci profesionály. Ústava dále v §142 upravovala problematiku nabytí této funkce a dále odkazovala na podrobnější úpravu ve speciálním zákoně. Tím byl zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, který zrušil zákon o porotních soudech.⁴ Československo se tedy vydalo na cestu po vzoru výmarského Německa (institut smíšených senátů není komunistickou ideou) směřující k soudním přisedícím.⁵

Do československého trestního řízení tak vstupují smíšené senáty, které tvoří vedle *soudců z povolání*, tzn. profesionálů, také *soudci z lidu*, tj. laici. *Soudci z lidu* se objevují nejenom při rozhodování ve věcech trestních, ale také v civilním řízení a dokonce se dostávají do všech článků soudní soustavy včetně Nejvyššího soudu.

Funkce laického soudce byla pojímána jako občanská povinnost. Tento úřad mohly vykonávat jen spolehlivé osoby, které byly oddány myšlence režimu. Funkční období bylo dvouleté a *soudce z lidu* měl právo na náhradu nákladů a ušlé mzdy. Soudci měli především dbát na správný výklad zákonů v socialistickém duchu, neboť v té době nebyla ještě přijata nová úprava a v platnosti zůstávaly staré zákony. Zejména během

---

³ V případě porušení této povinnosti bez závažných důvodů hrozila porotci pokuta až do výše 10 000,- Kčs nebo vězení v délce až osmi dnů.

⁴ Srovnej PROUZA, D; HÁJEK, M. Laický prvek při soudním rozhodování v trestních věcech: aneb přisedící ano či ne? *Trestněprávní revue*. 2010, 9, 7, s. 201-202.

⁵ Srovnej KÚHN, Z. *Jiné právo* [online]. 03. 10. 2008 [cit. 2011-06-05]. Laický prvek v justici - archaismus v 21. století nepotřebný?. Dostupné z WWW: <<http://jinepravo.blogspot.com/2008/10/laick-prvek-v-justici-archaismus-v-21.html>>.

stalinského režimu byli soudci z lidu využíváni jako kontrola starých *buržoazních* soudců. Z 20 000 soudců z lidu (bylo jich přibližně desetinásobně více než soudců z povolání) jich bylo na 70 % členy KSČ, zatímco soudců bylo zpočátku komunisty jen jedno procento.⁶

V následujících letech byl institut *soudce z lidu* zaveden i do vojenských soudů (zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním). V podstatě se jednalo o ten samý model jen s tím rozdílem, že funkční období bylo jednoleté. Ústavním zákonem č. 64/1952 Sb., o soudech a prokuratuře, byly položeny základy jednotného lidového soudnictví. Vrcholem soustavy byl Nejvyšší soud, pod ním soudy krajské a nakonec lidové (původní okresní soudy). Problematika lidových soudů byla dále upravena v zákoně č. 66/1952 Sb., o organizaci soudů. Změny týkající se vzniku a zániku funkce *soudce z lidu* přinesl zákon č. 36/1957 Sb., o volbách soudců a soudců z lidu lidových a krajských soudů a o úpravě jejich poměrů. Tento zákon jim mimo jiné přiznával jistou formu imunity v případě trestního stíhání za trestné činy a přestupky. Tato forma imunity se vztahovala i na trestné činy spáchané v souvislosti s výkonem jejich funkce. Jednalo se o procesní imunitu, neboť trestní stíhání bylo možné jen se souhlasem generálního prokurátora.

K dalšímu upevňování konceptu lidového soudnictví docházelo i na počátku 60. let. 20. století. Mezi soudní soustavu lidových soudů, které doposud tvořil Nejvyšší soud, krajské soudy, okresní soudy a vojenské soudy, nově přibyl další článek v podobě tzv. *místních lidových soudů*. Tento nový typ soudu zakotvovala Ústava z roku 1960 (ústavní zákon č. 100/1960 Sb.) a dále byl upraven v zákoně č. 38/1961 Sb., o místních lidových soudech. V jejich kompetenci bylo rozhodování v méně závažných věcech jako např. porušování společenského pořádku a *soudružského* soužití občanů, drobné majetkové spory a bagatelní trestné činy, pokud je jejich projednáváním pověřil prokurátor. *Místní lidové soudy* se vytvářely při obcích nebo při průmyslových závodech. Senát se skládal ze tří soudců laiků. Soudcem se mohl stát pouze všeobecně vážený a důvěryhodný občan starší 21 let, který byl ostatním občanům dobrým příkladem v práci, ve veřejné činnosti i v osobním životě. Proti rozhodnutím těchto soudů se bylo možné odvolat k soudům okresním.

---

⁶ Vyjádření bývalého náměstka ministra spravedlnosti K. Kloze k situaci v justici v letech 1948 - 1952 (1. dubna 1963), in: VOREL, J.; ŠIMÁNKOVÁ, A.; BABKA, L. *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2004. Díl II., s. 72.

I přesto, že tyto soudy byly v praxi často využívány, došlo zákonem č. 150/1969 Sb., o přečinech, k jejich zrušení bez náhrady. Po počáteční tendenci posilování účasti laiků na výkonu soudnictví na počátku 60. let tak během následujících roků dochází k opačnému jevu, tedy k jejich postupnému oslabování ve prospěch profesionálních soudců.

Zákonem č. 62/1961 Sb., o organizaci soudů, došlo k výraznějšímu posílení profesionálního prvku v rámci Nejvyššího soudu. Dle tohoto zákona byla dále snížena věková hranice pro funkci *soudců z lidu* z 30 na 21 let. I když byl tento zákon následně derogován z. č. 36/1964 Sb., o organizaci soudů a o volbách soudců, snížená věková hranice pro způsobilost stát se laickým soudcem zůstala zachována. Navíc tento právní předpis přinesl změnu v oblasti složení senátů krajských soudů. Pokud tyto soudy rozhodovaly v druhé instanci, jejich senáty byly nově tvořeny jenom profesionálními soudci. Laický prvek tak zůstal zachován v původní koncepci jen v prvoinstančním řízení. Se změnou a doplněním Ústavy ústavním zákonem č. 155/1969 Sb., došlo k vypuštění článku, který upravoval institut *místních lidových soudů*. V souvislosti s přijetím ústavního zákona č. 143/1968 Sb., o československé federaci, došlo k zakotvení zcela nových nejvyšších soudů pro jednotlivé republiky a pro federaci. Ústavní zákon o československé federaci rozlišoval mezi desetiletým volebním obdobím profesionálních soudců a mezi čtyřletým volebním obdobím laických soudců. V návaznosti na nově přijatou právní úpravu vstoupil v platnost zákon č. 19/1970 Sb., o organizaci soudů a o volbách soudců. Tento právní předpis přinesl řadu nových věcí jako např. institut *rozhodování samosoudcem* na úrovni okresních soudů v některých případech, znovuzavedení pojmu *soudce z lidu* do našeho právního řádu, zavedení principu dobrovolnosti výkonu funkce laického soudce a v neposlední řadě zrušení laického prvku u nejvyšších soudů.

Se zavedením principu dobrovolnosti nově příslušela soudcům z lidu vedle tradičně přiznávané náhrady ušlé mzdy a případných vynaložených nákladů také paušální náhrada za výkon funkce ve výši 15 Kčs denně.⁷

---

⁷ Srovnej PROUZA, D; HÁJEK, M. Laický prvek při soudním rozhodování v trestních věcech: aneb přisedící ano či ne? *Trestněprávní revue*. 2010, 9, 7, s. 202-203.

Na závěr nutno ještě zmínit, že jeden z původních významů institutu *soudců z lidu* (ochránci komfortního výkladu práva v rámci rozhodovací činnosti soudů) se v průběhu let vytratil a *soudci z lidu* se tak stali spíše jakousi ozdobou trestního řízení, nutnou formalitou deklarující zdánlivou demokratičnost socialistického procesu bez většího praktického významu. Mezi profesionálními soudci byl tento institut velice neoblíben pro jejich údajnou zbytečnost.⁸

V 90. letech 20. století došlo v důsledku porevolučních událostí k přijetí nového zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, který změnil původní terminologii. Pojem *soudce z lidu* byl nahrazen novým pojmem *přisedící*, což mělo manifestovat odklonění se od minulého režimu. Změna se týkala spíše formy než obsahu, a tak se nová právní úprava prakticky nelišila od té předešlé. Podstatným novem však byla změna paradigmatu soudcovského rozhodování z původního „*socialistického právního vědomí*“ na „*nejlepší vědomí a svědomí*“. Toto pojetí tak mělo do budoucna zamezit ideologickým deformacím soudnictví. Z výše uvedeného je zřejmé, že zákonodárce zvolil metodu kontinuity práva, aby tak zachoval funkčnost laického soudnictví bez větších obtíží. Tato skutečnost se mimo jiné projevila např. tím, že stávající *soudci z lidu* byli ponecháni v úřadě až do konce jejich volebního období, přičemž nemuseli skládat nový slib. Nastal tak určitý paradox, neboť tito laičtí soudci při nástupu do funkce skládali slib ve starém znění, tedy slibovali věrnost socialismu a zavazovali se k výkladu práva v souladu se socialistickým právním vědomím.

Další náležitosti funkce *přisedícího* pak upravoval z. č. 436/1991 Sb., o některých opatřeních v soudnictví, o volbách *přisedících*, jejich zproštění a odvolání z funkce a o státní správě soudů České republiky. Volební období zůstalo beze změny, tj. čtyřleté, nicméně se tu nově objevuje požadavek neslučitelnosti některých funkcí s funkcí *přisedícího*. Zákon dále navázal na tradici *přisedících* u vojenských soudů. *Vojenští přisedící* však nepůsobili před těmito soudy příliš dlouho, neboť k 1. 1. 1994 byly vojenské soudy s definitivní platností zrušeny.⁹

---

⁸ Anketa mezi soudci během Pražského jara, in: BAJCURA, A. Výsledky ankety o postavení sudcov. *Právní obzor*. 1968, sv. 51, s. 834 - 837.

⁹ Srovnej PROUZA, D; HÁJEK, M. Laičský prvek při soudním rozhodování v trestních věcech: aneb *přisedící* ano či ne? *Trestněprávní revue*. 2010, 9, 7, s. 203.

1.1.2 Současnost

V současnosti nalezneme právní úpravu institutu přísedících v několika právních předpisech. Ústava České republiky (ústavní zákon č. 1/1993 Sb.) pojem *přísedící* explicitně neuvádí, ale z článku 94 odst. 2, dle kterého zákon může stanovit, jakým způsobem se na rozhodování soudů podílejí mimo soudců i další občané, lze vyvodit, že se s jistou formou laické prvku v soudnictví počítá. Zajímavostí je, že Ústava opomíjí dříve tradičně používané deklaratorní ustanovení o rovnosti soudců a laiků při rozhodování. Absence této teze tak můžeme chápat jako symbolické rozloučení s koncepcí *lidového soudnictví*, stejně jako fakt, že přísedící nejsou nadále součástí okresních a krajských soudů, ale tvoří samostatnou entitu stojící mimo soudy samotné. Předmětné ustanovení má tedy umožnit, aby zákon vedle soudců upravit také účast dalších osob a způsob jejich podílu na rozhodování soudu, tedy rozsah jejich účasti na výkonu moci soudní. Účelem je zřejmě prohloubení demokratičnosti výkonu soudnictví i zajištění jisté formy jeho kontroly ze strany veřejnosti.¹⁰

Z dikce předmětného ustanovení, že „*zákon může stanovit*“, lze dojít k různým úvahám. Tedy, že ústavní zákon nějakou formu účasti laického prvku v soudnictví připouští prostřednictvím uvážení zákonodárce nebo že je naopak možná jeho eliminace, neboť zákonodárci neukládá povinnost přijmout zvláštní zákon k jeho provedení. Dále je možné, že ústavodárce neměl v úmyslu tento institut vůbec dovolit, ale vzhledem k tomu, že ho tehdejší zákonná úprava umožňovala (viz OSŘ, TrŘ a tehdy platný zákon č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích), a bylo by jí proto třeba nejdříve změnit (na což ovšem nebyl dostatek času), zvolil ústavodárce výše zmíněnou formulaci. Konečně nelze ani vyloučit, že bylo míněno tak, že se na rozhodování soudů mohou vedle *přísedících* podílet i další osoby. Zákon o soudech a soudcích skutečně stanoví, že se některé osoby podílejí na rozhodování soudu (§ 26 odst. 3, § 30 odst. 3 a § 34 odst. 3). Těmito osobami jsou *vyšší soudní úředníci, soudní tajemníci, justiční čekatelé, soudní vykonavatelé a asistenti soudců*. Svým působením na rozhodování soudů by měli přispět k urychlení a usnadnění práce soudců.¹¹ Jejich účel je tak odlišný od role *přísedících* v trestním soudnictví.

---

¹⁰ SLÁDEČEK, V.; MIKULE, V.; SYLLOVÁ, J. *Ústava České republiky*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 773.

¹¹ SLÁDEČEK, V.; MIKULE, V.; SYLLOVÁ, J. *Ústava České republiky*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 775.

Institut *přísedících* upravuje zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích a zákon č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, jenž je někdy nazýván jako tzv. *velký lustrační zákon*.

Další aspekty této funkce pak upravují instrukce Ministerstva spravedlnosti. Konkrétně instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 22. 1. 1992, č. j. 1638/91 – OOD, upravující problematiku řízení a organizace práce s přísedícími okresních a krajských soudů a instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. 6. 1994, č. j. 826/93-pers., upravující vedení evidence přísedících a jejich průkazek.¹²

De lege ferenda se počítá se zrušením přísedících u okresních soudů a v důsledku toho s rozšířením institutu *samosoudcovského rozhodování* před těmito soudy. Samosoudce má rozhodovat i v řízení před krajskými soudy v případech, kdy jako soudy prvoinstanční rozhodují o trestných činech, za něž zákon ukládá trest odnětí svobody nepřevyšující hranici pěti let.¹³

1.1.3 Účel a podstata funkce přísedících

Obecně lze konstatovat, že úloha laického prvku u nás v průběhu let doznala určitých změn. Původní koncepce z roku 1848 odrážela jeden z požadavků tehdejších demokratických sil, tj. zavedení kontroly *kabinetní justice*, která byla jakožto součást moci výkonné značně neprůhlednou a byrokratickou institucí. Soudnictví bylo v rukou úředně dosazených osob, které byly osobně a věcně závislé. Soudci se tak nemohli vyhnout ovlivňování ze strany císaře, který mohl případně rozhodnout v trestním řízení sám.¹⁴ Tento model výkonu spravedlnosti byl však zcela v rozporu s představami o fungování moderní justice 2. poloviny 19. století, které vycházely z myšlenek liberalismu a demokracie. Zavedením laického prvku při výkonu rozhodování tak mělo dojít k otevření justice veřejnosti, k její transparentnosti a k legitimizaci výkonu

---

¹² Srovnej PROUZA, D; HÁJEK, M. Laický prvek při soudním rozhodování v trestních věcech: aneb přísedící ano či ne? *Trestněprávní revue*. 2010, 9, 7, s. 203.

¹³ *Justice.cz: Ministerstvo spravedlnosti České republiky* [online]. 2010 [cit. 2011-06-05]. Zrušení funkce přísedících u okresních soudů. Dostupné z WWW: <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=4979&d=314279>>.

¹⁴ Srovnej VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s 53.

spravedlnosti. V neposlední řadě mělo zavedením poroty do trestního řízení dojít i k zaručení nezávislosti soudní moci.¹⁵

V duchu *demokratizace* pokračovala i úloha porotců v trestním řízení v prvorepublikovém Československu. Jejich tradiční úloha však byla pod vlivem událostí roku 1948 upozaděna a laický prvek tak plnil především funkci *spolehlivého nástroje* nového režimu. V průběhu let docházelo pouze k restrikcím tohoto pojetí a v dnešní době není nikde výslovně stanoveno, jakou úlohu má současný přísedící v trestním řízení.¹⁶

I přes tento nedostatek v zákonné úpravě, lze dovodit, že přísedící především přispívá k *demokratizaci* soudního rozhodování. Princip *demokratizace* lze spatřovat v několika rovinách. Přísedící zastávají kontrolní funkci vůči soudcům. Svoji účastí na výkonu soudnictví přispívají k zamezení korumpovatelnosti či jiného ovlivňování soudců profesionálů. Tento způsob vnitřní kontroly justice současně spolu s aplikací *zásady veřejnosti* tvoří institut *kontroly výkonu soudnictví*, jehož účelem je zamezení uzavřenosti justice do sebe sama a vytvoření vlastního světa plného právních formalismů. Kontrola rozhodovací činnosti zároveň přispívá k její transparentnosti. Druhou rovinou je způsob tvorby rozhodnutí, který v sobě reflektuje vládu většiny s ohledem na právo menšiny. Minoritní názor je pak zohledněn v podobě *vota separatum*.¹⁷ Poslední rovinou je vlastní účast veřejnosti na rozhodování, která přispívá k legitimitě soudnictví.¹⁸ Soudnictví tak není vykonáváno pouze pro lid, ale také lidem. Skutečnost, že se jednotlivec spolupodílí na výkonu spravedlnosti, a tedy přispívá k nalezení objektivní pravdy, může vést i k obnovení důvěry veřejnosti v justici. Ta je v posledních letech v souvislosti s kontroverzními kauzami a průtahy v řízení silně

---

¹⁵ Srovnej ŠIMÁK, J. *Zákon o porotních soudech: (zákon ze dne 10. prosince 1946, č. 232 Sb.): úvodem a poznámkami opatřil Jaroslav Šimák*. Praha: Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1947, s. 5.

¹⁶ Absence vymezení role a funkce přísedícího tak činí v praxi nemalé potíže. Soudci nevědí, jak pracovat s přísedícími. Zda je zaškolit, seznámit je blíže s případem, či ponechat případnou přípravu na jednání pouze na nich samých.

¹⁷ Nicméně v praxi tento institut neplní příliš svoji funkci, neboť je součástí protokolu o hlasování, jehož obsah je tajný, a právo seznámit se s ním má pouze nadřízený soud v případě přezkumu rozhodnutí první instance.

¹⁸ Srovnej PROUZA, D; HÁJEK, M. Laický prvek při soudním rozhodování v trestních věcech: aneb přísedící ano či ne? *Trestněprávní revue*. 2010, 9, 7, s. 207.

oslabena. Podle průzkumu agentury STEM uskutečněného mezi 3. – 10. lednem 2011 má důvěru v nezájatost soudů pouze 26 % dotázaných.¹⁹

S funkcí *demokratizace* úzce souvisí i *laicizace* soudnictví. Přisedící jakožto laik přináší do rozhodovací činnosti jiný pohled než soudce profesionál. Laik se svými zkušenostmi a *běžným* pohledem na věc představuje určitý korektiv vůči soudci profesionálovi, který je často při svém rozhodování ovlivněn profesními stereotypy, předsudky a rutinou. Navíc soudce si často tvoří názor na danou věc již před zahájením líčení v souvislosti s nastudováním spisu. Naproti tomu přisedící toto právo nemají, a tudíž se seznamují s okolnostmi případu až během samotného jednání.²⁰ Názor na danou věc si tedy utvářejí až při hlavním líčení, a tím do řízení vnášejí jiný pohled než soudce a zároveň jakýsi *prvek lidovosti*.²¹

Během závěrečné porady tak mohou přisedící svým *laickým* pohledem přispívat i ke korekci znalostí soudců a zabraňovat tak jejich *profesionální deformaci*. Laičtí přisedící zabraňují profesionální slepotě soudců především tím, že jim pokládají otázky, které je nutí k zamyšlení a tedy ke srozumitelnému vysvětlení jejich názorů. Laici mohou v neposlední řadě přispět i k odhalení skutečností, které jsou zaneseny ve spise, ale během hlavního líčení nebyly objasněny.

Přisedící přináší nejenom výše uvedený *běžný* pohled, ale jakožto profesionál v určité oblasti může přispívat i ke kvalitnějšímu posouzení skutkové stránky v dané věci. Jelikož nejsou stanovena žádná speciální kritéria pro přijímání uchazečů do funkcí přisedících, není v praxi tento pozitivní aspekt účasti laického prvku v soudním řízení příliš často využíván.

Dalším přínosem účasti přisedících v trestním řízení je ovlivnění jejich právního vědomí. Přisedící se tak blíže seznamují s určitou právní problematikou a prohlubují si svoje znalosti. Účast laiků na výkonu spravedlnosti tak plní nejenom funkci vzdělávací, ale také funkci výchovnou, neboť při ní dochází k naplnění myšlenky *neodvratitelnosti trestu*, a tedy k odrazování jednotlivců od páčání trestné činnosti. Výchovná funkce se uplatní i ve vztahu k obviněnému, kdy může přispět k jeho resocializaci nejenom

---

¹⁹ STEM - Středisko empirických výzkumů: *Názory občanů na činnost soudů* [online]. 27. 1. 2010 [cit. 2011-06-05]. INFORMACE Z VÝZKUMU STEM TRENDY 1/2011. Dostupné z WWW: <<http://www.stem.cz/clanek/2110>>.

²⁰ Tím se projevuje *zásada ústnosti a bezprostřednosti* v trestním řízení.

²¹ Srovnej PROUZA, D; HÁJEK, M. Laický prvek při soudním rozhodování v trestních věcech: aneb přisedící ano či ne? *Trestněprávní revue*. 2010, 9, 7, s. 207.

samotný proces výkonu spravedlnosti, ale i skutečnost, že přisedícím je osoba, která se těší obecné vážnosti a úcty svého okolí.

Jak již bylo výše uvedeno, *demokratizace* soudního rozhodování úzce souvisí s *laicizací* soudnictví. Z podstaty instituce přisedících vyplývá, že je zde větší tendence k *laicizaci*, jíž je vlastní funkce poradní. Přisedící by tak měli na základě svých životních i profesních zkušeností přispívat ke kvalitnějšímu posuzování skutkové stránky věci, a tím se podílet na spravedlivém výkonu soudnictví. Současná právní úprava institutu přisedících však neumožňuje dostatečně využívat tyto pozitivní aspekty laicizace.

1.2 Ustanovování přisedících a zánik funkce přisedícího

1.2.1 Ustanovování přisedících

Pod pojmem ustanovování je zahrnuto několik úkonů, které jsou nezbytné ke vzniku funkce přisedícího. Mezi tyto úkony patří volba přisedícího k určitému soudu a složení slibu. Přisedícím může být zvolena kterákoli fyzická osoba, která splňuje zákonné podmínky pro tuto funkci. Dle zákona jsou těmito podmínkami: státní občanství České republiky, způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost, dosažení 30 let, negativní *lustrační osvědčení*, souhlas s ustanovením do funkce a s přidělením k určitému soudu²², zkušenosti a morální vlastnosti dávající záruku řádného zastávání funkce (§ 60 SSZ). Vedle těchto požadavků musí uchazeč současně splňovat některý z předpokladů uvedených v § 64 odst. 4 SSZ, tj. přihlášení k trvalému pobytu v obvodu zastupitelstva, jímž je do funkce volen, a v obvodu soudu, pro který je do funkce volen, nebo výkon práce v těchto obvodech. Všechny podmínky musí být splněny kumulativně a jejich existence musí být prokázána nebo jinak potvrzena před zahájením volby do funkce přisedícího.

Podmínka českého státního občanství je splněna i v případě, že má uchazeč vedle tohoto občanství ještě jiné státní občanství. Nejedná se tedy o požadavek výlučné existence českého státního občanství.

---

²² Pro souhlas s ustanovením do funkce a s přidělením k určitému soudu není stanovena konkrétní forma. Pro snadnější prokázání tohoto předpokladu se upřednostňuje písemný souhlas přisedícího. Tím se vylučuje případná námitka nesprávného složení soudu, a tedy možné prohlášení neplatnosti vydaného rozhodnutí.

Způsobilostí k právním úkonům je myšlena způsobilost podle obecné právní úpravy (vznikající dosažením 18 let). V tomto případě tedy nelze uplatnit např. způsobilost k právním úkonům podle pracovněprávních předpisů. Předpoklad plné způsobilosti musí být splněn po celou dobu výkonu funkce přisedícího. Pokud by došlo i třeba jen k jejímu sebemenšímu omezení, bude se hledět na přisedícího, jako by ji ztratil úplně a jeho funkce tím zanikne.²³

Bezúhonnou osobou je dle zákona osoba, která nebyla pravomocně odsouzena za trestný čin, nebo osoba, která byla za trestný čin odsouzena, ale v době posuzování její bezúhonnosti se na ní hledělo podle zvláštního právního předpisu (§105 a §106 TrZ) nebo v důsledku amnestie prezidenta republiky (§ 366 až § 370 TrŘ), jako by odsouzena nebyla.

Trestným činem se v tomto případě myslí jakýkoliv zločin nebo přečin (úmyslný či nedbalostní) bez ohledu na druh a výši uloženého trestu. Nebude tedy rozhodující, zda šlo o pravomocné odsouzení za trestný čin, dle kterého dochází k zániku funkce přisedícího (§96 písm. b) SSZ), či jiný trestný čin, se kterým je spojena možnost odvolání přisedícího z jeho funkce (§ 97 odst. 1 písm. b) SSZ). Naproti tomu bude toto rozlišení relevantní v případě, že přisedící přestane splňovat podmínku bezúhonnosti až v průběhu výkonu své funkce.²⁴ Funkce přisedícího tak zanikne buď *ex lege*, nebo na základě jeho odvolání příslušným zastupitelstvem v souvislosti se ztrátou některého ze zákonných předpokladů pro tuto funkci.

Ve výše uvedeném případě se jedná o trestněprávní odpovědnost. Pokud by byl ale přisedící odpovědný jinak (např. za kárné provinění nebo za přestupek), nebude na tyto skutečnosti brán zřetel.

Zatímco posuzování předpokladu bezúhonnosti není nikterak obtížné, u hodnocení zkušeností a morálních vlastností uchazečů je tomu naopak. V praxi jsou povinně podrobováni psychologicko-diagnostickému vyšetření pouze uchazeči o funkci soudce.²⁵ Naproti tomu přisedící tuto povinnost nemají. Splnění předpokladu patřičných

---

²³ Srovnej KOCOUREK, J; ZÁRUBA, J. *Zákon o soudech a soudcích. Zákon o státním zastupitelství*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 226.

²⁴ Srovnej KOCOUREK, J; ZÁRUBA, J. *Zákon o soudech a soudcích. Zákon o státním zastupitelství*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 226 - 227.

²⁵ Vedle toho se ještě posuzují poznatky o uchazečích získané např. na základě jejich hodnocení během přípravné služby nebo podkladů předkládaných k rozhodnutí o (ne)podání návrhu na jmenování.

zkušeností a morálních vlastností se zkoumá pouze z dostupných podkladů, které jsou o nich předloženy v souvislosti s jejich kandidaturou do této funkce.²⁶

Věková hranice pro funkci přísedícího byla původně stanovena na 25 let, od 1. 7. 2003 byla zvýšena na 30 let.²⁷ Této věkové hranice musí uchazeč dosáhnout nejpozději v den volby do funkce.

Souhlas s ustanovením do funkce a s přidělením k určitému soudu musí uchazeč vyslovit nejpozději v den svého ustanovení. Forma souhlasu není zákonem stanovena. I když se vyžaduje písemný souhlas, nelze vyloučit ani jeho ústní či konkludentní formu. Pokud nebyla tato podmínka splněna, nemůže dojít k ustanovení uchazeče do funkce přísedícího. Byl-li i přes absenci tohoto souhlasu uchazeč přesto do funkce ustanoven, bude třeba na tento úkon nahlížet jako na neplatný pro jeho rozpor se zákonem.

Negativním *lustračním osvědčením* se myslí doklad o prokázání splnění předpokladů uvedených v zákoně č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky. Tímto je prokazována skutečnost, že daný uchazeč nevykonával činnosti nebo funkce uvedené v ustanovení § 2 tohoto zákona (např. *příslušník sboru Národní bezpečnosti, agent Státní bezpečnosti, příslušník Lidových milicí*). Tyto skutečnosti se prokazují předložením osvědčení, které vydalo Ministerstvo vnitra, a čestným prohlášením. V případě, že tyto předpoklady nejsou splněny před ustanovením přísedícího do funkce, nemůže ke vzniku této funkce dojít (popř. ustanovení by bylo považováno za neplatné pro rozpor se zákonem). Pokud dojde ke ztrátě těchto předpokladů až v průběhu výkonu funkce přísedícího, nastává tím v souladu s §14 a násl. výše uvedeného zákona k jejímu zániku.²⁸

Přísedící jsou voleni zastupitelstvy obcí nebo zastupitelstvy krajů v obvodu, kde se nachází příslušný okresní nebo krajský soud. V hlavním městě Praze mají tuto pravomoc zastupitelstva městských částí v obvodu příslušného obvodního soudu jako soudu okresního a zastupitelstvo hlavního města Prahy v obvodě Městského soudu

---

²⁶ Srovnej KOCOUREK, J; ZÁRUBA, J. *Zákon o soudech a soudcích. Zákon o státním zastupitelství*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 228.

²⁷ Tato věková hranice se vztahuje i na uchazeče o funkci soudce.

²⁸ Srovnej KOCOUREK, J; ZÁRUBA, J. *Zákon o soudech a soudcích. Zákon o státním zastupitelství*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 230 – 231.

v Praze jako soudu krajského. Pro volbu přisedících krajských soudů je dále stanoveno, že jsou voleni zastupitelstvy krajů, jejichž území se nachází alespoň zčásti v obvodu příslušného krajského soudu.²⁹

Uchazeči o tuto funkci jsou navrhováni členy příslušného zastupitelstva. K takto navrženým kandidátům si zastupitelstvo vyžádá vyjádření předsedy dotyčného soudu. Toto vyjádření není pro zastupitelstvo závazné, nicméně je žádoucí, zejména v případě, že bude negativní, aby k němu bylo přihlédnuto a aby se vzneseným námitkám věnovala dostatečná pozornost. Přisedící se podílí na výkonu nezávislého a nestranného soudnictví, a proto je záhodno, aby tato funkce nebyla zastávána osobou, u níž by vznikla sebemenší pochybnost o její vhodnosti. Bez ohledu na to, zda zastupitelstvo přihlédne k tomuto stanovisku, musí si ho vyžádat vždy, jinak by nebyla volba z důvodu nedodržení zákonného postupu platná.³⁰

I když jsou volby jedním z atributů demokratického státu, v případě volby přisedících může dojít k oslabení jejich původního významu, neboť kandidát musí získat alespoň jednoho zastupitele, který ho do funkce nominuje. Tím se tedy částečně omezuje rovný přístup k veřejné funkci dle čl. 21 odst. 4 LPS. Nejasná jsou také kritéria, podle kterých zastupitelé hodnotí jednotlivé kandidáty. Uchazeč tak nemá jistotu, přestože splňuje zákonné podmínky, že se bude moci volby účastnit.³¹ Nicméně je třeba zdůraznit, že v praxi je volba přisedících pojmána spíše formalisticky a většina kandidátů je zvolena bez sebemenších obtíží.

Do funkce přisedícího může být zvolen pouze občan, který má trvalý pobyt v obvodu zastupitelstva, kterým je volen, a v obvodu soudu, pro který je do funkce volen, nebo který v těchto obvodech pracuje (§ 64 odst. 4 SSZ). Toto ustanovení reflektuje požadavek na obsazení soudu místními laiky. S tímto požadavkem se můžeme mimo jiné setkat při sestavování porot ve Francii. Porotci jsou vybíráni losem ze speciálních seznamů sestavovaných na základě voličských seznamů, které obsahují jména občanů majících domicil v příslušném soudním obvodě. Cílem je tedy vybrat

---

²⁹ Srovnej PROUZA, D; HÁJEK, M. Laický prvek při soudním rozhodování v trestních věcech: aneb přisedící ano či ne? *Trestněprávní revue*. 2010, 9, 7, s. 204.

³⁰ Srovnej KOCOUREK, J; ZÁRUBA, J. *Zákon o soudech a soudcích. Zákon o státním zastupitelství*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 244.

³¹ Srovnej PROUZA, D; HÁJEK, M. Laický prvek při soudním rozhodování v trestních věcech: aneb přisedící ano či ne? *Trestněprávní revue*. 2010, 9, 7, s. 204.

vzorek společnosti reflektující veřejné mínění v dané oblasti a zajistit tak určitou míru objektivnosti při soudním rozhodování.

Předpoklad trvalého pobytu uchazeče v obvodu zastupitelstva, které ho volí do funkce, se posuzuje podle zákona o evidenci obyvatel.³² V této souvislosti tedy není relevantní, pokud uchazeč v obvodu příslušného zastupitelstva v době volby fakticky pobývá. Rozhodující je pouze místo přihlášení k trvalému bydlišti. Pokud nemá uchazeč v daném obvodu trvalé bydliště, ale pracuje v něm,³³ splňuje také předpoklad pro ustanovení do funkce přísedícího.³⁴

Funkční období přísedících je čtyřleté s možností jejich opakovaného zvolení. I když by se mohlo zdát, že pro stejnou délku s funkčním obdobím zastupitelů může docházet k účelovým volbám přísedících, není tato obava namístě. Často jsou přísedící voleni až v průběhu funkčního období zastupitelů, a tudíž by v takových situacích nemělo ovlivňování voleb přílišný smysl.³⁵

V zákoně není nijak upraveno, zda je možné, aby přísedícím byla stejná osoba u více soudů, pakliže by splňovala všechny zákonné předpoklady současně. S přihlédnutím k zásadě „*Co není zakázáno, je dovoleno*“, tak nelze tuto možnost zcela vyloučit.³⁶

Počet volených přísedících k danému soudu stanovuje jeho předseda, přičemž přihlíží k tomu, aby jednotliví přísedící zpravidla nezasedali více než 20 dnů v roce.³⁷ Pokud se v obvodu příslušného soudu nachází více zastupitelstev obcí nebo částí území krajů, stanoví dotyčný předseda soudu příslušný počet přísedících zvlášť pro každé zastupitelstvo tohoto obvodu. Předseda soudu v daném případě přihlédně k počtu obyvatel dotyčné obce, její městské části, kraje nebo části území v obvodu soudu. Celkový počet přísedících je určován s ohledem na velikost příslušného soudu, zároveň se přihlíží k jeho zatížení a systému organizace práce.

---

³² Česko. Zákon ze dne 12. dubna 2000 o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2000, 39, s. 1865-1871.

³³ V případě, že uchazeč vykonává práci v rámci pracovněprávního vztahu, je za místo jeho práce považováno sjednané místo výkonu práce. V případě osoby samostatně výdělečně činné (dále jen OSVČ) místo, kde vykonává tato osoba skutečně svoji činnost, popř. kde je umístěno její místo podnikání.

³⁴ Srovnej KOCOUREK, J; ZÁRUBA, J. *Zákon o soudech a soudcích. Zákon o státním zastupitelství*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 243 - 244.

³⁵ Srovnej PROUZA, D; HÁJEK, M. Laický prvek při soudním rozhodování v trestních věcech: aneb přísedící ano či ne? *Trestněprávní revue*. 2010, 9, 7, s. 204.

³⁶ Srovnej KOCOUREK, J; ZÁRUBA, J. *Zákon o soudech a soudcích. Zákon o státním zastupitelství*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 244.

³⁷ Viz § 65 odst. 1 z. č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů.

Výše uvedené zákonné doporučení týkající se frekvence zasedání přisedících vyplývá z požadavku *efektivnosti a rychlosti řízení*. V případě, že by byla na přisedícím vyžadována vyšší četnost jeho účasti na jednáních soudu, mohlo by u něho docházet k obtížím s dodržováním stanoveného rozvrhu práce, což by mohlo vést až k protahování samotného řízení.³⁸

K *prolongaci* a k určitému znemožňování výkonu soudnictví však může dojít také v případě, že by se vůbec nenaplnil stanovený počet přisedících. Již v minulosti se s tímto problémem potýkaly některé soudy v Praze.³⁹ Hlavní příčinou byl pravděpodobně celkový nezájem o tuto funkci, která je časově náročná a nepříliš finančně ohodnocená.

Po zvolení do funkce skládají přisedící slib⁴⁰ (§ 62 odst. 1 SSZ) do rukou předsedy soudu, k němuž byli zvoleni. Odmítnutí slibu nebo složení slibu s výhradou má za následek neplatnost volby přisedícího. Na přisedícího se tak hledí jako by nebyl vůbec zvolen.

Slib má povahu slavnostního prohlášení, jehož obsah je v podstatě shodný s povinnostmi přisedících, které jsou upraveny v jiných ustanoveních zákona o soudech a soudcích. S ohledem na výše uvedené, pak může být přisedící kárně sankcionován pouze za porušení některé z těchto zákonem stanovených povinností, nikoli však pro porušení slibu (i když k němu fakticky došlo).⁴¹

Přisedící se ujímá svojí funkce dnem následujícím po dni, kdy složil řádně slib. Pokud byl přisedící zvolen opakovaně, a tedy neskládá již slib, vykonává svojí funkci dnem následujícím po dni zvolení. Po složení slibu nebo po opětovném zvolení obdrží přisedící *osvědčení o zvolení*. Osvědčení vydává předseda příslušného soudu. Jak již bylo výše uvedeno, je třeba, aby přisedící vyjádřil souhlas se svým ustanovením do funkce a s přidělením k určitému soudu. Tento souhlas zároveň reflektuje právo

---

³⁸ Tato situace může nastat především u osob v pracovním poměru, neboť dle § 201 odst. 3 z. č. 262/2006 Sb., zákoník práce, „*zaměstnanci, který vykonává veřejnou funkci vedle plnění povinností vyplývajících z pracovního poměru, může být z důvodu výkonu veřejné funkce poskytnuto pracovní volno v rozsahu nejvýše 20 pracovních dnů (směn) v kalendářním roce*“.

³⁹ Srovnej BLAŽEK, Pavel. *Http://prazsky.denik.cz* [online]. 25. 4. 2008 [cit. 2011-03-16]. O funkci soudce z lidu není v Praze zájem. Dostupné z WWW: <http://prazsky.denik.cz/zpravy_region/bez-prisedicich-trestni-senaty-20080424.html>.

⁴⁰ „*Slibuji na svou čest a svědomí, že se budu řídit právním řádem České republiky, že jej budu vykládat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí a že v souladu s ním budu rozhodovat nezávisle, nestranně a spravedlivě.*“

⁴¹ Srovnej KOCOUREK, J; ZÁRUBA, J. *Zákon o soudech a soudcích. Zákon o státním zastupitelství*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 240 - 241.

přisedícího na dobrovolné vykonávání této funkce. Součástí tohoto práva je samozřejmě i volba danou funkci nevykonávat.⁴²

1.2.2 Zánik funkce přisedícího

Funkce přisedícího může zaniknout obligatorně ze zákonem stanovených důvodů nebo fakultativně odvoláním přisedícího v souladu se zákonem. Dle taxativně uvedených zákonných důvodů (§ 96 SSZ) funkce přisedícího zaniká

- a) uplynutím funkčního období, na které byl zvolen do funkce,
- b) dnem právní moci rozhodnutí, kterým byl odsouzen pro trestní čin spáchaný úmyslně nebo odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody pro trestný čin spáchaný z nedbalosti,
- c) dnem právní moci rozhodnutí, kterým byl přisedící zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo kterým byla jeho způsobilost omezena,
- d) dnem, kdy přisedící pozbyl občanství České republiky,
- e) smrtí nebo dnem právní moci rozhodnutí, kterým byl přisedící prohlášen za mrtvého.

Přisedícího odvolává zastupitelstvo, které ho do funkce zvolilo (§ 97 SSZ). Návrh na odvolání přisedícího předkládá příslušný předseda soudu zastupitelstvu⁴³ jestliže

- a) závažným způsobem porušil povinnosti přisedícího,
- b) přestal splňovat zákonné předpoklady pro výkon funkce,
- c) jeho zdravotní stav mu nedovoluje řádně vykonávat povinnosti přisedícího.

Závažné porušení povinností by mělo být zkoumáno ve vztahu ke konkrétnímu případu. Pokud by porušení nedosahovalo patřičné intenzity, nebylo by odvolání přisedícího možné.

Co se týče ztráty předpokladů pro výkon funkce dle § 60 odst. 1 až 4 SSZ, je nutno brát zřetel pouze na ty, jejichž ztrátou nedochází k zániku funkce již *ex lege* v souladu s ustanovením § 96 SSZ. Těmito předpoklady jsou ztráta bezúhonnosti v důsledku pravomocného rozsudku za jakýkoli trestný čin neuvedený v § 96 písm. b)

---

⁴² Srovnej PROUZA, D; HÁJEK, M. Laický prvek při soudním rozhodování v trestních věcech: aneb přisedící ano či ne?. *Trestněprávní revue*. 2010, 9, 7, s. 204.

⁴³ Podání návrhu je jedním ze zákonných požadavků pro konání jednání o odvolání přisedícího. Pokud nebyl podán, nelze v dané věci vůbec jednat. Nicméně skutečnost, že byl návrh podán, ale ještě neznamená, že dojde k odvolání přisedícího z jeho funkce.

SSZ, pozbytí morálních vlastností a záruk nezbytných pro řádný výkon funkce a ztráta negativního *lustračního osvědčení* a prohlášení.

V případě nemožnosti vykonávání funkce ze zdravotních důvodů, postačí k odvolání přísedícího pouze konstatování, že jeho zdravotní stav mu nedovoluje vykonávat řádně povinnosti spojené s jeho funkcí. O tom, je-li dán tento odvolací důvod, rozhoduje zastupitelstvo.

Před rozhodnutím o odvolání si příslušné zastupitelstvo vyžádá od přísedícího jeho vyjádření. Toto vyjádření vychází z práva na obhajobu a je zákonnou podmínkou pro konání řízení o odvolání. Jestliže by bylo přísedícímu odepřeno, rozhodnutí o odvolání by bylo neplatné.⁴⁴

Pokud zastupitelstvo rozhodne o odvolání přísedícího, jeho funkce zaniká uplynutím dne, kdy bylo vydáno předmětné rozhodnutí.

Přísedící se může také svojí funkce vzdát. V takovém případě funkce zanikne dnem následujícím po dni, v němž bylo oznámení přísedícího o vzdání se funkce doručeno zastupitelstvu, které ho do funkce zvolilo (§98 SSZ).

Zákon umožňuje i dočasné zproštění výkonu funkce přísedícího. Zproštění je možné v případě, že je proti přísedícímu vedeno trestní stíhání, a to až do okamžiku jeho pravomocného skončení. Dále pokud byl podán návrh na odvolání přísedícího, a to do doby než bude o něm rozhodnuto.

O dočasném zproštění výkonu funkce přísedícího rozhoduje předseda daného soudu. Účinky dočasného zproštění výkonu funkce nastávají dnem, kdy bylo přísedícímu doručeno rozhodnutí o jeho dočasném zproštění, pokud v rozhodnutí nebyl uveden den pozdější (§101 SSZ). Z dikce ustanovení plyne, že přísedící nemusí být dočasně zproštěn funkce, i když u něj nastaly výše uvedené okolnosti. Toto rozhodnutí je tak zcela na úvaze příslušného předsedy soudu.⁴⁵

---

⁴⁴ Srovnej KOCOUREK, J; ZÁRUBA, J. *Zákon o soudech a soudcích. Zákon o státním zastupitelství*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 309 - 310.

⁴⁵ Srovnej KOCOUREK, J; ZÁRUBA, J. *Zákon o soudech a soudcích. Zákon o státním zastupitelství*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 321.

1.3 Postavení přísedících

1.3.1 Postavení přísedícího

Funkce přísedícího je veřejnou funkcí. Přísedícímu jako úřední osobě⁴⁶ náleží speciální ochrana při výkonu jeho funkce. Status úřední osoby však sebou nepřináší pouze tuto speciální ochranu, ale také vyžaduje, aby funkce přísedícího byla vykonávána řádně, tj. podle náležitých pravidel. K tomu přispívá institut trestněprávní odpovědnosti přísedícího (hlava X. zvláštní části TrZ).⁴⁷

Přísedící je stejně jako soudce při výkonu své funkce nezávislý. Nelze ho proti jeho vůli bez zákonných důvodů odvolat, nikdo nesmí vyvíjet jakoukoli činnost směřující proti jeho nestrannosti a nezávislosti. Přísedící je dále ze zákona vázán k soudu, v jehož obvodu trvale žije či pracuje.

Rozporuplným tématem zůstává otázka hmotného zabezpečení přísedícího, které by mělo přispět, stejně tak jako je tomu u soudce, k zajištění jeho nezávislosti a nestrannosti. I když přísedící není s daným soudem v pracovněprávním vztahu,⁴⁸ má právo na určité materiální plnění. Dle zákona má přísedící nárok na náhradu mzdy či ušlého výdělku, náhradu hotových výdajů vzniklých v souvislosti s vykonáváním jeho funkce a paušální náhradu za výkon funkce. Pokud je přísedící v pracovním či obdobném poměru, přísluší mu za dobu, kdy vykonává funkci přísedícího nebo plní jiné povinnosti spojené s touto funkcí, náhrada mzdy ve výši průměrného výdělku, který se určuje na základě předloženého potvrzení o výši průměrného výdělku zaměstnance. Náhradu mzdy poskytuje stát, v tomto případě tedy soud (§ 93 odst. 1 SSZ).⁴⁹

---

⁴⁶ Tento pojem nahradil dřívější pojem *veřejný činitel* upravený v § 89 odst. 9 zák. č. 140/1961 Sb., trestní zákon, který již nevyhovoval s ohledem na mezinárodní závazky České republiky. Oba pojmy jsou obsahově téměř shodné, ve většině případů se dají zaměnit.

⁴⁷ Srovnej PROUZA, D; HÁJEK, M. Laický prvek při soudním rozhodování v trestních věcech: aneb přísedící ano či ne? *Trestněprávní revue*. 2010, 9, 7, s. 205.

⁴⁸ Nevztahuje se tedy na něj zákoník práce.

⁴⁹ Podle dřívější právní úpravy bylo poskytování náhrady platu přísedícím upravováno ve dvou vedle sebe existujících platných zákonech, přičemž nebylo možné určit, která z úprav má aplikační přednost. Jedna právní úprava byla ve výše uvedených ustanoveních SSZ, zatímco druhá byla v ustanovení § 124 zákoníku práce ve spojení s § 17 odst. 3 nařízení vlády č. 108/1994 Sb., kterým se provádí zákoník práce a některé další zákony, ve znění pozdějších předpisů. Dle této úpravy byl povinen poskytnout náhradu platu zaměstnanci, který byl krátkodobě uvolněn pro výkon funkce přísedícího, zaměstnavatel. Takto poskytnutá náhrada platu však nebyla zaměstnavateli refundována. Přísedícímu vznikal nárok na tuto náhradu vždy bez ohledu, zda mu ji vyplatil daný soud či jeho zaměstnavatel. Pokud ji neposkytl zaměstnavatel, mohl se přísedící domáhat jejího vyplacení u soudu. V tomto případě ale musel soudu předložit potvrzení od svého zaměstnavatele o nevyplacení náhrady platu a dále potvrzení o výši průměrného výdělku zaměstnance. Za daných podmínek bylo pro zaměstnavatele bezesporu výhodnější odmítnout svému zaměstnanci tuto náhradu poskytnout s odvoláním se na zvláštní právní úpravu v SSZ.

Přisedícím, kteří nejsou v pracovním poměru, nahrazuje ušlý výdělek za dobu výkonu funkce přisedícího nebo jiných povinností spojených s touto funkcí rovněž stát, tj. soud (§ 93 odst. 2 SSZ). Způsob a výši náhrady stanoví vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 44/1992 Sb., o náhradách za vykonávání funkce přisedícího. Stát hradí přisedícím ušlý výdělek do maximální výše 80,- Kč za hodinu, či do 680,- Kč za den. Pokud nemůže přisedící prokázat výši svého výdělku,⁵⁰ dostane dle vyhlášky náhradu 28,- Kč za hodinu, nebo v případě uplatnění denního limitu 238,- Kč. Přisedící má ze zákona také nárok na úhradu hotových výdajů, které mu vznikly v souvislosti s vykonáváním funkce⁵¹ (např. jízdné), dále mu přísluší paušální náhrada ve výši 150,- Kč za den. Pouze paušální náhrada a náhrada hotových výdajů náleží přisedícím, kteří jsou již v důchodu a zároveň nejsou výdělečně činní ani v rámci pracovního vztahu, ani jako osoby samostatně výdělečně činné, tedy jim neuchází žádný výdělek či plat.

K nezávislosti přisedícího dále přispívá i neslučitelnost jeho funkce s určitými činnostmi, o nichž to stanoví zákon (§74 SSZ)⁵² a s funkcí člena komory Parlamentu. Na rozdíl od soudce může přisedící zastávat placené funkce ve veřejné správě. V porovnání se soudci se tak systém zajištění nezávislosti u přisedících jeví nepříliš dostatečným.

Přisedící nemají předem pevně stanovený rozvrh práce jako soudci. Jejich přiřazení k danému senátu se většinou provádí na základě výběru jeho předsedy z okruhu jemu přidělených přisedících nebo formou jejich postupného dotazování v tom pořadí, v jakém jsou uvedeni na seznamu přisedících.

Zákon přiznává přisedícímu status orgánu činného v trestním řízení.⁵³ Jakožto orgán činný v trestním řízení může být přisedící vyloučen z vykonávání úkonů trestního řízení za předpokladu, že u něho lze mít důvodné pochybnosti o jeho nepodjatosti. Tyto pochybnosti mohou vzejít z jeho poměru k dané věci (např. přisedící byl svědkem činu

---

Pokud ale zaměstnavatel o této možnosti nevěděl, musel poskytnout náhradu platu zaměstnanci on sám bez nároku na její refundaci příslušným soudem, což pro něj mohlo znamenat určitou finanční zátěž a vyvolat u něj obecnou nedůvěru k zaměstnávání osob vykonávající tuto funkci. Současná právní úprava již tuto dualitu odstranila a zaměstnavatel již nemá povinnost poskytovat svému zaměstnanci náhradu platu za dobu krátkodobé překážky v práci z důvodu výkonu funkce přisedícího.

⁵⁰ Základem pro výpočet náhrady ušlého výdělku přisedících je základ daně z příjmu obyvatelstva.

⁵¹ Způsob náhrady a její výše je stanovena zákonem č. 119/1992 Sb., o cestovních náhradách, ve znění pozdějších předpisů.

⁵² V důsledku přijetí případné zvláštní právní úpravy může dojít k rozšíření výčtu funkcí neslučitelných s funkcí přisedícího.

⁵³ Orgánem činným v trestním řízení se dle § 12 odst. 1 TrŘ rozumějí soud, státní zástupce a policejní orgán. Za soud jsou v tomto případě považováni soudci (či soudce) nebo přisedící.

nebo je sám poškozený) nebo k jinému orgánu činnému v daném trestním řízení (např. přísedící je příbuzný policisty) či k některé osobě, které se úkon trestního řízení přímo dotýká, k jejímu obhájci, zákonnému zástupci nebo zmocněnci (např. přísedící je bratr poškozené).

Přísedící je dále vyloučen z vykonávání úkonů trestního řízení, pokud byl v projednávané věci činný jako státní zástupce, policejní orgán, společenský zástupce, obhájce nebo jako zmocněnec zúčastněné osoby nebo poškozeného. Vyloučení se vztahuje i na případ rozhodování u soudu vyššího stupně, za předpokladu že se přísedící podílel na rozhodování dané věci u nižší instance. Opačně platí totéž (§ 30 TrŘ). Důvodem vyloučení je, aby přísedící nebyl ovlivněn názorem, který si o věci učinil již v předchozích stádiích řízení. O vyloučení z důvodů výše uvedených rozhodne orgán, kterého se tyto důvody týkají, a to i bez návrhu. Ohledně vyloučení soudce nebo přísedícího, pokud rozhodují v senátě, rozhodne tento senát. Proti tomuto rozhodnutí je přípustná stížnost. O stížnosti rozhodne orgán bezprostředně nadřízený orgánu, jenž napadené rozhodnutí vydal (§ 31 TrŘ). Úkony učiněné vyloučenými osobami nemohou sloužit jako podklad pro rozhodnutí v trestním řízení.

Skutečnost, že ve věci rozhodl vyloučený orgán, může být důvodem dovolání (viz. § 265b odst. 1 písm. b) TrŘ).⁵⁴

1.3.2 Práva a povinnosti přísedících a jejich odpovědnost

Jak již bylo výše řečeno, přísedící jsou při výkonu své funkce nezávislí a jsou vázáni pouze zákonem. Mají povinnost vykládat zákon podle „jejich nejlepšího vědomí a svědomí“ a rozhodovat v přiměřených lhůtách bez průtahů, nestranně a spravedlivě a na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem (§ 79 odst. 1 SSZ). Z toho vyplývá, že nikdo nesmí jakkoli zasahovat a narušovat jejich nezávislost. Tyto povinnosti jsou odrazem principu *nezávislosti soudců* a analogicky též přísedících.⁵⁵ Přísedící jsou dále povinni vykonávat svou funkci svědomitě a vést takový občanský život, aby nedocházelo k narušení důstojnosti a důvěryhodnosti soudnictví (§ 80 odst. 1 SSZ).

---

⁵⁴ Srovnej JELÍNEK, J, et al. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 184 – 185.

⁵⁵ Srovnej PROUZA, D; HÁJEK, M. Laický prvek při soudním rozhodování v trestních věcech: aneb přísedící ano či ne? *Trestněprávní revue*. 2010, 9, 7, s. 204.

Vedle práv a povinností mají přísedící také určitou odpovědnost vážící se k výkonu jejich funkce. V první řadě je to odpovědnost trestněprávní za trestné činy spáchané v souvislosti s pravomocí a působností přísedícího jako úřední osoby (např. trestný čin zneužití pravomoci úřední osoby dle § 329 TrZ). Trestného činu se může přísedící dopustit úmyslně i z nedbalosti. Přísedící nemají na rozdíl od soudců zákonem garantovanou procesní imunitu, která by je měla chránit před neoprávněným zásahem do jejich nezávislosti a nestrannosti. Z toho plyne, že k zahájení trestního stíhání proti přísedícímu není třeba žádného předchozího souhlasu příslušného orgánu. Orgán činný v trestním řízení má pouze ohlašovací povinnost vůči předsedovi daného soudu a zastupitelstvu, které přísedícího do funkce zvolilo (§ 77 SSZ).⁵⁶

V méně závažných případech⁵⁷ lze přísedícího postihnout disciplinárně. Zákon tuto problematiku blíže nerozvádí, nicméně v situaci, kdy přísedící závažně poruší svoje povinnosti, může ho příslušné zastupitelstvo odvolat. Návrh podává zastupitelstvu předseda dotyčného soudu (§ 97 odst. 1 písm. a) SSZ). Odvolání je tak v těchto případech jedinou sankcí.

V otázce odpovědnosti za škodu se odborná veřejnost názorově rozchází. Někteří ji dovozují z ustanovení § 78 odst. 1 SSZ, které zakotvuje odpovědnost za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím, rozhodnutím o vazbě, trestu nebo ochranném opatření a nesprávným úředním postupem. Ustanovení odkazuje na zvláštní právní předpis, kterým je zákon č. 82/ 1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti, který blíže upravuje proces vymáhání regresní úhrady na soudci.⁵⁸ Naproti tomu je zastáván i názor, že tato zvláštní úprava náhrady škody se týká pouze soudců, nikoli přísedících.⁵⁹

---

⁵⁶ Srovnej KOCOUREK, J; ZÁRUBA, J. *Zákon o soudech a soudcích. Zákon o státním zastupitelství*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 276.

⁵⁷ V případech protiprávního jednání, které nedosahuje takové intenzity nebezpečnosti pro společnost jako u trestného činu.

⁵⁸ PROUZA, D; HÁJEK, M. Laický prvek při soudním rozhodování v trestních věcech: aneb přísedící ano či ne? *Trestněprávní revue*. 2010, 9, 7, s. 201-208.

⁵⁹ KOCOUREK, J; ZÁRUBA, J. *Zákon o soudech a soudcích. Zákon o státním zastupitelství*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 276-278.

1.3.3 Působnost přisedících a jejich podíl na rozhodovací činnosti

V současnosti působí přisedící v trestních věcech u okresních a krajských soudů. Zasedají v senátech, které se skládají vždy ze dvou přisedících a jednoho soudce. U krajských soudů rozhodují takto složené senáty v případech, kdy rozhodují jako soudy prvního stupně. U okresních soudů rozhodují tyto senáty tehdy, pokud se ve věci nerozhoduje samosoudcem.

Samosoudce koná řízení o trestných činech, za které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let. V případech, kdy se jedná o uložení souhrnného či společného trestu a dřívější trest byl uložen před senátem, se výše uvedené pravidlo nepoužije (§ 314a TrŘ). Toto ustanovení však dále nerozlišuje, zda je dána příslušnost okresního nebo krajského soudu. Odborná veřejnost se v otázce obsazení krajského soudu samosoudcem rozchází. Někteří autoři zastávají názor, že o trestném činu, za který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, rozhoduje krajský soud jako soud prvního stupně vždy samosoudcem.⁶⁰ Zde se upřednostňuje výklad z hlediska trestní sazby. Naopak v opačném případě, tj. že krajský soud rozhoduje vždy v senátu bez ohledu na skutečnost, že by v dané věci byl jinak příslušný okresní soud a rozhodoval by tedy samosoudcem,⁶¹ se upřednostňuje výklad z hlediska obsazení krajských soudů.⁶²

Přisedící se spolu se soudci podílejí na rozhodování soudu. Jelikož nerozhodují samostatně, nemohou vykonávat rozhodovací činnost jako samosoudci či předsedové senátu. V neposlední řadě není ani možné, aby tvořili výhradně celý senát (§ 31 a § 35 SSZ). Přisedící a soudci jsou si rovni, při závěrečné poradě mají jejich hlasy stejnou váhu.⁶³ Teoreticky je tedy možné, aby dva *laici* přehlasovali jednoho *profesionála*. Otázkou zůstává, zda vůbec a popřípadě jak často k takovémuto přehlasování dochází.⁶⁴

---

⁶⁰ PROUZA, D; SMEJKAL, P. Několik poznámek k personálnímu obsazení soudu v trestních věcech podle § 17 trestního řádu. *Trestněprávní revue*. 2007, 9, s. 262-265.

⁶¹ JELÍNEK, J, et al. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 204.

⁶² V současné době se připravuje novela trestního řádu, která přináší novou dikci § 314a TrŘ:
„§314a

(1) Samosoudce okresního soudu koná řízení o všech trestných činech, které jsou ve věcné příslušnosti okresního soudu.

(2) Samosoudce krajského soudu koná řízení o trestných činech patřících v prvním stupni do věcné příslušnosti krajského soudu, jejichž horní hranice trestu odnětí svobody nepřevyšuje pět let.“

⁶³ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 203.

⁶⁴ Z toho, co je mi známo z praxe některých soudů, k tomuto jevu tam docházelo jen ojediněle.

Při zabývání se otázkou složení senátu nelze opomenout pravidlo *nezměnitelnosti složení soudu*, které ve vztahu k přisedícím může v praxi činit nemalé potíže. Podle tohoto pravidla se může na rozhodování podílet jen ten soudce či senát, který se jednání účastnil od samého počátku do konce. Dle § 219 odst. 3 TrŘ „*jestliže není třeba pro podstatnou vadu řízení nebo z jiného důležitého důvodu provést hlavní líčení znovu, sdělí předseda senátu při pokračování v odročeném hlavním líčení podstatný obsah dosavadního jednání. Změnilo-li se složení senátu nebo uplynula-li od odročení hlavního líčení delší doba, přečte se souhlasem státního zástupce a obviněného předseda senátu podstatný obsah protokolu o hlavním líčení, včetně v něm provedených důkazů; není-li souhlas dán, musí být hlavní líčení provedeno znovu.*“ V souvislosti s časově omezeným funkčním obdobím přisedícího, tak může dojít ke změně ve složení daného senátu, a s ohledem na výše uvedené také k průtahům soudního řízení.

Ke změnám ve složení senátu dochází např. v případech, kdy dosavadnímu přisedícímu vypršel mandát a nebyl již znovu zvolen do funkce nebo o znovuzvolení neprojevil zájem. Dále, když přisedící v průběhu řízení dlouhodobě onemocněl, zemřel nebo jinak skončilo jeho působení v senátu.

I když v důsledku výše uvedené úpravy došlo k oslabení zásady *ústnosti a bezprostřednosti*, stále lze pro její naplnění využít institutu *náhradního přisedícího*.⁶⁵ Dle § 197 odst. 1 TrŘ „*bude-li hlavní líčení podle očekávání trvat delší dobu, zařídí předseda senátu, aby se ho zúčastnil jeden nebo dva soudci nebo přisedící náhradní.*“ Podle § 197 odst. 2 TrŘ „*náhradní soudce nebo přisedící má při hlavním líčení postavení člena senátu. Porady a hlasování se však zúčastní jen v tom případě, je-li přibrán na místo soudce nebo přisedícího, kterému zabránila nějaká překážka v další účasti na hlavním líčení. Soudce nebo přisedící, za něhož nastoupil náhradní soudce nebo přisedící, se hlavního líčení dále již nezúčastní.*“ Z výše uvedeného vyplývá, že v případě zastoupení původního přisedícího náhradníkem, se nejedná o změnu ve složení soudu, a tedy se nebude muset hlavní líčení opakovat, neboť *náhradní přisedící* byl přítomen jednání po celou jeho dobu.⁶⁶ Institut *náhradního přisedícího* přispívá nejenom k naplňování výše uvedených zásad, ale také k dodržování pravidla *nezměnitelnosti soudu* a k uplatňování zásady *rychlosti a efektivnosti řízení*.

⁶⁵ Srovnej JELÍNEK, J, et al. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 164.

⁶⁶ Srovnej ŠÁMAL, P, et al. *Trestní řád: komentář. Díl II, (§ 180 až § 471)* Praha Beck, 2008, s. 1588.

V hlavním líčení mají přísedící spolu s předsedou senátu dominantní roli. Soud přezkoumává obvinění obsažená v obžalobě a provádí o nich důkazy se součinností stran. I když teoreticky mohou přísedící na základě pověření předsedou senátu provádět jednotlivé důkazy nebo úkony sami (§ 203 odst. 1 TrŘ),⁶⁷ hlavní procesní úloha v řízení vždy náleží předsedovi senátu.⁶⁸

Pokud je přísedící předsedou senátu takto pověřen, přísluší mu např. právo vyslyšet obžalovaného k obsahu obžaloby, číst protokol o jeho dřívější výpovědi v zákonem stanovených případech, vyslyšet svědky, znalce a za podmínky dodržení procesních pravidel číst též protokoly o jejich dřívějších výpovědích. Dále má přísedící právo číst zprávy a posudky státních orgánů, státních ústavů nebo jejich orgánů, posudky znalců, odborná vyjádření a jiné.

Přísedící mají v neposlední řadě právo klást vyslychaným osobám otázky (§ 215 odst. 1 TrŘ). Předseda senátu se tak po skončení jednotlivého výslechu dotazuje přísedících, zda mají nějaké otázky.⁶⁹

Otázky pokládané přísedícími by měly souviset pouze s projednávanou věcí. Musí být kladeny jasně a srozumitelně a nesmí být *kapciózní* a *sugestivní*. Předseda senátu může v případě nepatřičnosti otázky rozhodnout o jejím zamítnutí.⁷⁰ Tím soudce dostává svojí povinnosti zajišťovat důstojnost a vážnost soudního jednání a zaručovat efektivnost a rychlost řízení.

Zákon mimo jiné přiznává přísedícím jako členům senátu pravomoc přezkoumávat opatření nařízená předsedou senátu během hlavního líčení. Žádost o přezkum může podat ten, kdo se cítí tímto opatřením při řízení hl. líčení zkrácen (§ 203 odst. 3 TrŘ). Senát⁷¹ rozhoduje usnesením, které se zachytí v protokole o hlavním líčení (není ho tedy třeba zvlášť vyhotovovat). Proti tomuto usnesení není přípustná stížnost.

---

⁶⁷ Dle § 183a odst. 1 TrŘ může výjimečně z důležitých důvodů takto pověřený přísedící provést důkazy i mimo hlavní líčení nebo veřejné zasedání.

⁶⁸ Předseda senátu zahajuje hlavní líčení, zjišťuje přítomnost a totožnost osob, které se k němu dostavily, vyzývá st. zástupce k přednesení obžaloby, dotazuje se poškozeného ohledně náhrady škody, zahajuje a provádí dokazování ve věci, uděluje slovo k závěrečným řečem, vyhláší rozhodnutí soudu, může položit pořádkovou pokutu či jiné opatření k zajištění pořádku v jednacím síni atd.

⁶⁹ Obecně nejsou v tomto směru přísedící příliš aktivní, což ale není nikterak překvapující, zvláště s ohledem na skutečnost, že na uchazeče nejsou kladeny žádné speciální nároky.

⁷⁰ ŠÁMAL, P., et al. *Trestní řád: komentář. Díl II, (§ 180 až § 471)* Praha: Beck, 2008, s. 1718.

⁷¹ Na rozhodování se podílí i předseda senátu, i když se jedná o jeho opatření.

Přisedící jako členové senátu dále spolurozhodují např. o vazbě, o vyloučení veřejnosti při hlavním líčení, o odepření přístupu mladistvých a jiných osob k hlavnímu líčení, o provedení doplnění dokazování, o tom, zda bude přečten protokol o dřívější výpovědi osoby mladší 15 let, o odročení hl. líčení, o nepřipuštění osoby jako poškozeného k hlavnímu líčení.

Jak již bylo dříve zmíněno, nezastupitelná úloha přisedících se uplatňuje zejména při vlastní rozhodovací činnosti, tj. při procesu usnášení se. Výsledkem této činnosti je rozhodnutí, jehož obsah je determinován hlasováním, jemuž předchází porada senátu. Obě fáze jsou tajné. Během porady a hlasování nesmí být kromě soudců, přisedících účastníků se jednání, které rozsudku bezprostředně předcházelo, a zapisovatele, přítomen nikdo jiný (§ 127 odst.1 TrŘ). *Náhradní soudce* nebo *přisedící* se účastní jen tehdy, pokud byl přibrán namísto soudce nebo přisedícího, kterému v účasti zabránila nějaká překážka.⁷² O průběhu porady je nutno zachovat mlčenlivost.⁷³

V rámci porady se senát nejprve radí o vině, a při jejím vyslovení, pak o trestu. V souladu s ustanovením § 126 TrŘ posuzuje senát zejména:

- a) zda se stal skutek, pro který je obžalovaný stíhán,
- b) zda tento skutek má všechny znaky některého trestného činu,
- c) zda tento skutek spáchal obžalovaný,
- d) zda je obžalovaný za tento skutek trestně odpovědný,
- e) zda trestnost skutku nezanikla,
- f) zda a jaký trest má být obžalovanému uložen,
- g) zda a v jakém rozsahu má být obžalovanému uložena povinnost nahradit poškozenému škodu,
- h) zda a jaké ochranné opatření má být uloženo.

Pokud jsou otázky uvedené pod písm. a) až e) zodpovězeny kladně, obžalovaný může být uznán vinným. Naopak jejich negativní zodpovězení opravňuje soud k zproštění obžaloby dle § 226 TrŘ. Výše uvedený výčet otázek je pouze demonstrativní, senát může posuzovat i otázky další jako např. zda stále přetrvávají vazební důvody, zda je možno použít vyšší trestní sazbu nebo zda je možno přerušit trestní stíhání. Senát může také usnesením rozhodnout o doplnění dokazování.

---

⁷² JELÍNEK, J, et al. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 425.

⁷³ Přisedící nemůže být této mlčenlivosti zproštěn, jelikož o průběhu porady se sepisuje zvláštní protokol, s jehož obsahem se může seznámit pouze nadřízený soud v rámci svojí procesní činnosti.

Porada o trestu následuje pouze v případě vyslovení viny obžalovaného. Senát primárně zkoumá, zda má být trest vůbec ukládán. V případě kladné odpovědi pak rozhoduje o jeho formě, výměře a způsobu výkonu. V případě otázky uložení povinnosti nahradit poškozenému škodu se nejprve senát zabývá procesními náležitostmi a až případně poté důvodností nároku a určením rozsahu a způsobu náhrady škody. Otázku zabývající se uložení ochranného opatření může senát jako jedinou vyhradit pozdějšímu posouzení ve veřejném zasedání dle § 230 odst. 2 TrŘ.⁷⁴

I když zákon nijak blíže neupravuje postup při poradě, lze některé zásady dovodit analogicky z ustanovení § 127 TrŘ o hlasování. Přisedícím má být především umožněno, aby se při poradě vyjadřovali v pořadí před soudci. Cílem tohoto požadavku je zamezení ovlivňování přisedících názorem ostatních soudců, kteří by na ně mohli působit svou autoritou. Jak již bylo výše uvedeno, průběh porady je tajný a jeho samotný průběh se v protokolu nezachycuje, uvádí se v něm pouze výsledky hlasování.

Po poradě tedy následuje hlasování. Při něm si jsou přisedící se soudci rovni. Pořadí hlasování jednotlivých členů senátu je určeno ustanovením § 127 odst. 4 TrŘ. „*Přisedící hlasují před soudci, přisedící a soudci mladší hlasují před staršími.*”⁷⁵ *Předseda senátu hlasuje naposledy.*“ Jak již bylo uvedeno v souvislosti s poradou senátu, právo přisedícího vyjádřit se (hlasovat) v pořadí před jiným soudcem přispívá k zajištění jeho nezávislosti a nestrannosti při rozhodování.

K rozhodnutí zákon nevyžaduje jednomyslnost, postačí k němu prostá většina, tj. dva hlasy ze tří. Pokud se nedosáhne většiny hlasů, připočítávají se hlasy obžalovanému nejméně příznivé k hlasům pro něho příznivější do té doby, než se dosáhne většiny (§ 127 odst. 2). Mínění menšiny (*votum separatum*) se nezohlední v rozsudku, ale zapisuje se v celém znění i s odůvodněním do *protokolu o hlasování*. S jeho obsahem se může následně seznámit vyšší instance v případě, že bude přezkoumávat rozsudek na základě podaného řádného či mimořádného opravného prostředku.⁷⁶

Všichni členové senátu jsou povinni hlasovat, i když byli v některé předchozí otázce přehlasováni. Jedinou výjimkou je hlasování o trestu, při němž se mohou hlasování zdržet ti, kdo dříve hlasovali pro zproštění obžaloby. Jejich hlasy se pak

⁷⁴ ŠÁMAL, P., et al. *Trestní řád: komentář. Díl I, (§ 1 až § 179h)* Praha: Beck, 2008, s. 1041 – 1042.

⁷⁵ Rozhoduje fyzický věk, nikoli služební stáří.

⁷⁶ JELÍNEK, J., et al. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 425.

přičítají k hlasu obžalovanému nejpříznivějšímu (§127 odst. 3 TrŘ). Senát by měl hlasovat o posuzovaných otázkách jednotlivě, v pořadí uvedeném v ustanovení § 126 TrŘ. V praxi je však často hlasování spojováno do závěrů o vině a následně o trestu, případně o jiných výrocích.⁷⁷

O hlasování se sepíše zvláštní protokol (§58 TrŘ), který obsahuje mimo obecných náležitostí také *záznam o hlasování, výsledek hlasování, výrok rozhodnutí a votum separatum* s odůvodněním. *Protokol o hlasování* podepisují ihned po hlasování všichni členové senátu a zapisovatel. Následně je zapečetěn a připojen k *protokolu o jednání*. Jak již bylo výše uvedeno, s jeho obsahem se může seznámit pouze nadřízený soud při své procesní činnosti.

Po ukončení porady a hlasování se senát odebere zpět do jednacích síně, kde zpravidla dojde k vyhlášení rozsudku. Tím je podílení se přísedících na výkonu spravedlnosti završeno.

1.4 Zhodnocení úlohy přísedících v českém trestním právu

Institut přísedících se potýká s častou kritikou jak ze strany laické, tak i odborné veřejnosti. Terčem kritiky je především pasivita a formální účast přísedících v řízení, neodbornost přísedících, obsazenost senátů převážně určitou věkovou skupinou občanů, nákladnost tohoto institutu a jiné. S tímto palčivým problémem se nyní pokouší vypořádat Ministerstvo spravedlnosti pomocí předkládaného návrhu novely trestního řádu, dle které má dojít ke zrušení přísedících u okresních soudů k 1. 1. 2012. Autor v důvodové zprávě k tomuto návrhu⁷⁸ uvádí: „*K uvedenému právnímu úpravě přistoupil předkladatel po zjištění stanovisek soudů, u nichž přísedící působí. Z poznatků soudů vyplynulo, že je namístě zrušit účast přísedících při rozhodování okresních soudů, a to z těchto důvodů:*

- 1. o výkon funkce přísedících není dlouhodobě větší zájem,*
- 2. řada přísedících přistupuje k výkonu funkce liknavě, nedostavuje se bez omluvy a v řadě případů je z tohoto důvodu jednání nutné odročovat,*
- 3. účast přísedících u soudních jednání je v převážné míře pasivní a formální,*

⁷⁷ S tím koresponduje i obsah *protokolu o hlasování*, který nebývá příliš obsáhlý.

⁷⁸ Justice.cz: *Ministerstvo spravedlnosti České republiky* [online]. 2010 [cit. 2011-06-05]. Zrušení funkce přísedících u okresních soudů. Dostupné z WWW: <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=4979&d=314279>>.

4. *přisedící nejsou zpravidla patřičně odborně vzděláni a nemají ani potřebné právní znalosti; soudce musí své přisedící „neprávníky“ před samotným jednáním seznámit s právní úpravou a judikaturou týkající se konkrétní věci, což řízení zdržuje,*

5. *soudce nemůže vydat žádné rozhodnutí, i když se nejedná o rozsudek ve věci samé (jako např. platební rozkaz, připuštění změny žaloby, zastavení řízení pro zpětvzetí žaloby či pro nezaplacení soudního poplatku, odmítnutí žaloby) sám, ale vše musí rozhodovat v senátu, což opět může působit průtahy v řízení.*

Dalším problémem souvisejícím s odbornou úrovní přisedících je skutečnost, že přisedící mohou svým vystupováním, zejména typem položených otázek, podryvat vážnost senátu a snižovat důvěru veřejnosti v soudní systém. Na přisedící nejsou totiž kladeny žádné nároky na vzdělání, jak bylo uvedeno výše, ale ani na určitou odbornost (např. v oblasti daňové, dopravy, drogové problematiky apod.)⁷⁹. V této souvislosti nutno zdůraznit, že podle zákona mohou přitom dva přisedící přehlasovat předsedu senátu. V neposlední řadě je třeba poukázat na úspory výdajů ze státního rozpočtu, které zrušení přisedících u krajských soudů přinese.

Z pohledu současného společenského a právního vývoje lze konstatovat, že problematika pracovněprávních sporů rozhodovaných u okresních soudů v senátech je sice specifická, ale ne natolik, aby zde byl nutný tzv. laický prvek. Pracovněprávní spory jsou z lidského hlediska stejně citlivé jako např. spory vyplývající z rodinného práva. Jako každá oblast je i oblast pracovněprávní upravena podrobně zákonem a Nejvyšší soud k ní vydal bohatou judikaturu. Prostor pro uvážení soudu zde není širší než v jiných oblastech sporů.

Je tedy zřejmé, že zrušení senátního rozhodování ve věcech pracovního práva u okresních soudů nepřinese zhoršení kvality soudního rozhodování.

Totéž lze uvést v souvislosti s trestním řízením před okresními soudy, které projednávají v prvním stupni méně závažné trestné činy.

U rozhodování okresních soudů v civilních i v trestních věcech byly historické důvody pro začlenění laického prvku do soudního rozhodování dávno společenským vývojem překonány (kdysi to byla snaha o demokratizaci soudnictví a v části jak v civilních, tak někdy i v trestních věcech i požadavek větší odborné mimoprávní

---

⁷⁹ Zásadní problém v nedostatku odbornosti přisedících shledávám především v řízeních ve věcech mladistvých, kdy nejsou přisedící nijak proškolení, a tím dochází k porušování zásady zvláštního přístupu k projednávání trestních věcí mladistvých.

kvalifikace soudního senátu). Není nejmenšího důvodu se domnívat, že by v současné době soudce bez právnického vzdělání byl demokratičtější článkem soudní soustavy než soudce profesionál. Zkušenosti řady soudců s laickou účastí na soudním rozhodování nepřisvědčují její nutnosti a lze mít za to, že její vliv na úroveň právní kultury lze označit za zanedbatelný a v některých případech dokonce i za negativní. K právní kultuře společnosti náleží nejen soudcovská nezávislost, tedy možnost právo aplikovat bez obav, nestranně a nezaujatě, ale i postavení soudců ve společnosti a jejich vzdělání, a to nejen právnické, ale i všeobecné. Z tohoto pohledu pak vyvstává otázka, nakolik může právní kultuře a spravedlnosti rozhodování prospět účast laiků na rozhodování soudů.

Jiná je situace u krajských soudů. S ohledem na závažnost projednávaných věcí (nejzávažnější trestné činy) je zachování laického prvku v jejich rozhodování v trestním řízení na místě.“

I když je cílem výše uvedeného návrhu vyřešit neutěšenou situaci, ve které se dlouhodobě nachází institut přísedících, přesto v něm nenalezneme žádná hlubší koncepční řešení. Autor vychází z čistého pragmatismu a na místo, aby řešil příčiny selhání daného institutu v praxi, zaměřuje se jednoduše na jeho eliminaci.

Domnívám se, že institut *laického prvku* má v našem trestním řízení svoje opodstatněné místo (viz. 1.1.1 Historický přehled a 1.1.3 Účel a podstata funkce přísedících), a to nejenom před soudem krajským, ale i okresním. Pokud budou přísedící u těchto soudů zrušeni, budou tak trestné činy relativně závažné (např. zabití, vražda novorozeného dítěte matkou, znásilnění aj.) rozhodovány výlučně samosoudcem.⁸⁰ Návrh tak vůbec nereflektuje účel zásady *rozhodování v senátu* z hlediska laické kontroly a účasti veřejnosti na soudním rozhodování.

Nicméně musím konstatovat, že současná právní úprava je nevyhovující a kumuluje v sobě spíše negativní aspekty *laického prvku* v trestním řízení. Z tohoto důvodu je třeba provést určité koncepční změny, aby bylo dosaženo jeho efektivního využívání. Především jde o určení *role a funkce laického prvku* v trestním řízení. Mělo by být primárně stanoveno, k jaké ze základních funkcí se institut laického prvku přiřklání, tedy zda inklinuje k funkci *demokratizační* či *laicizační*.

---

⁸⁰ Např. v Německu rozhoduje samosoudce jen trestní věci, u nichž může uložit nepodmíněný trest odnětí svobody nejvýše na 2 léta, ostatní věci řeší senáty skládající se z jednoho soudce profesionála a dvou přísedících.

V případě upřednostnění *demokratizace* soudního rozhodování by bylo příhodné znovu zavést institut *poroty*, jelikož lépe plní tuto funkci, což je dáno nejenom početností porotců, ale také různorodostí jejich složení. Zavedení poroty by mimo jiné přispělo i k posílení *právního vědomí* u většího počtu obyvatel. Na druhé straně by se musel stát vypořádat s problematikou povinného členství a také s poměrnou nákladností poroty spojenou s jejím zřízením a samotným provozováním.

Naopak při upřednostnění *laicizačního prvku* by spíše připadalo v úvahu ponechání současného institutu *smíšených senátů*, avšak s provedením změn vedoucích k jejich profesionalizaci, a tedy k celkovému posílení *laicizační* funkce přísedících. Ona profesionalizace by se odrážela zejména v přísnějších kritériích stanovených pro výběr uchazečů a v procesu přidělování určitého *vhodného laika* k danému případu. Dále by bylo žádoucí zavést povinné zaškolování pro přísedící, aby tak získali základní znalosti o řízení, znalosti v oblasti určitých forem kriminality, techniky dokazování a ve věci určení přiměřeného trestu. Tím by se předešlo výše zmíněnému negativnímu jevu *podrývání autority a vážnosti soudu*, který může přísedící přivodit svým vystupováním, zejména při pokládání nevhodných otázek.

V souvislosti s problematikou dlouhodobého nezájmu o funkci přísedících by bylo na místě zvýšit zájem o ni adekvátním finančním ohodnocením. Za současných podmínek, kdy náleží přísedícímu paušální náhrada ve výši 150,- Kč za den, nikterak nepřekvapí, že se soudy dlouhodobě potýkají s nedostatkem přísedících.

Pro zvýšení zájmu občanů o danou funkci by bylo dále žádoucí vypracovat přesnější a podrobnější úpravu povinností zaměstnavatelů, která by se týkala uvolňování jejich zaměstnanců z důvodu výkonu funkce přísedícího, včetně stanovení sankcí za jejich nesplnění.

Jak již bylo řečeno výše, současná právní úprava účasti laického prvku, tj. přísedících je nedostatečná a nevyhovující. S ohledem na okolnosti a způsob převzetí tohoto institutu do našeho právního řádu se ale není čemu divit. Porevoluční legislativa se problematikou *laického živlu* příliš nezabývala. Zákon č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích v podstatě kopíroval dosavadní právní úpravu *soudců z lidu* a hlavní změny spočívaly pouze v jejich přejmenování na *přísedící* a zavedení nového *paradigmatu soudcovského rozhodování*. Tento prostý formalismus tak může být i jednou z příčin neatraktivnosti dané funkce mezi občany.

V tradici formalismu pokračuje i současná vláda, když bez jakékoli předchozí širší odborné diskuse vypracovala již výše zmíněný návrh, který postrádá jakékoli kvalifikované odůvodnění pro jím zamýšlené řešení. Navrhovatel v něm zcela opomíná fakt nezastupitelné funkce laiků v současném trestním soudnictví. Jak si jinak vysvětlit skutečnost, že vyspělé právní kultury Evropy⁸¹ tento prvek stále v širším počtu využívají?

---

⁸¹ Např. Německo, Francie, Rakousko, Švédsko, Švýcarsko.

2. Laický prvek ve francouzském trestním právu, tj. porota

2.1 Institut poroty

Institut poroty je upraven v trestním řádu (*Code de procédure pénale*). Porota se podílí na rozhodovací činnosti u porotních soudů (*cours d'assises*), které nejsou stálými institucemi. Zasedají jen v určitých obdobích (*sessions*).

Porotci rozhodují společně se soudci o vině a trestu, přičemž laici disponují většinou hlasů. Pokud porotní soudy zasedají v první instanci, jejich senát se skládá z 9 porotců a 3 soudců. V případě odvolacího řízení zasedá odvolací senát jiného porotního soudu (*cour d'assises d'appel*) ve složení 12 porotců a 3 soudců.

Porotci jsou vybíráni losem *ad hoc* k jednotlivým případům. Losování probíhá veřejně v několika fázích ze seznamů porotců, které jsou sestavovány na základě voličských seznamů a které jsou postupným losováním jmen modifikovány do podoby konečného seznamu porotců (*list de session*). Z něj se pak losují jména porotců, kteří nakonec zasednou v porotě.

2.1.1 Historický exkurs

Institut poroty se ve francouzském trestním právu objevuje na konci 18. století, kdy byla daná forma laické prvku převzata od Angličanů. Zavedení institutu poroty do *kontinentálního právního systému* ovlivnily především myšlenky Velké francouzské revoluce. V roce 1789 se francouzští juristé rozhodli otočit zády ke starému monarchistickému pojetí práva a přiklonili se k modernímu anglickému pojetí, které znalo nejenom porotu rozhodující o vině obžalovaného (tzv. *malá porota*⁸²), ale také porotu rozhodující ve věci vznesení obžaloby (tzv. *velká porota*⁸³). V roce 1791 byl zákonem ze dne 16. září⁸⁴ zaveden vedle *malé a velké poroty* také porotní soud (*tribunal criminel*).⁸⁵ V rámci tohoto soudu zasedala *malá porota*, kterou tvořilo 12 porotců losovaných z řad občanů, a panel 4 soudců. Po vzoru anglického modelu porotci rozhodovali o vině obžalovaného. Pokud obžalovaného shledali vinným, soudci pak rozhodovali o trestu.

---

⁸² Petit jury.

⁸³ Grand jury.

⁸⁴ La loi des 16-29 septembre 1791.

⁸⁵ Předchůdce dnešního *cour d'assises*.

Již v roce 1808 došlo ke zrušení institutu *velké poroty* v souvislosti s přijetím nového trestního řádu (*Code d'instruction criminelle*). *Velká porota* se skládala z 8 porotců (losování z řad občanů), kterým předsedal soudce okresního soudu (*juge de district*). Jejím úkolem bylo rozhodovat o vznesení obžaloby. Pokud se porota vyjádřila kladně, obžalovaný byl poslán před porotní soud, tj. před *malou porotu*. Tento institut posléze nahradil obžalovací senát (*chambre d'accusation*),⁸⁶ tj. senát odvolacího soudu (*cour d'appel*) skládající se ze tří soudců profesionálů.

Autoři nového trestního řádu (*Code d'instruction criminelle*) současně polemizovali i o zrušení *malé poroty* (dále jen *porota*), avšak nakonec byl tento institut zachován a od té doby je již pevně spjat s francouzským trestním právem. Nicméně je třeba dodat, že v průběhu staletí tento institut prodělal bezpočet změn.

Po roce 1808 docházelo k postupnému sblížení pravomocí porotců a soudců. Původní právní úprava reflektovala anglický model, tj. otázka skutková náležela výhradně porotcům a otázka právní soudcům. I když porotci nenesli žádnou odpovědnost s ohledem na svá rozhodnutí, často ji přesto pociťovali, zejména v souvislosti s uložením nepřiměřeně tvrdého trestu, který na základě jejich výroku o vině stanovil následně soudce. Často tak docházelo k tomu, že porotci vyhlášovali záměrně osvobozující výrok, aby tak soudci zabránili v uložení tvrdého trestu. Další okolností, která přispěla k modifikaci původního modelu fungování poroty, byla obtížnost jednoznačného odlišení otázky skutkové od otázky právní v určitých případech. Např. u trestního stíhání pro trestný čin otcovraždy nebylo jasné, zda má být posuzován předpoklad příbuzenského vztahu v otázce skutkové či právní.⁸⁷

Zákonodárce se pokusil posílit spolupráci poroty a soudců skrze institut *závěrečného shrnutí případu (résumé)*. Toto shrnutí prováděl předseda senátu po skončení rokování, ještě než se porota odebrala k závěrečné poradě. V praxi to však nepřinášelo kýžený výsledek. Naopak docházelo k tomu, že někteří předsedové soudu často zaměňovali závěrečné shrnutí případu s přednesem obžaloby. Zákon ze dne

---

⁸⁶ Dnešní *chambre d'instruction* (odvolací senát při *cour d'appel*), instance, k níž se odvolává proti rozhodnutím vydaným vyšetřujícím soudcem v první instanci (*juge d'instruction*).

⁸⁷ Srovnej PRADEL, J. Le jury en France: Une histoire jamais terminée. *Revue internationale de droit pénal*. 2001, 1, 72, s. 175 - 176. Dostupný také z WWW: <<http://www.cairn.info/revue-internationale-de-droit-penal-2001-1-page-175.htm>>.

19. června 1881⁸⁸ tento institut nakonec zrušil, ačkoli anglická porota ho dodnes užívá pod pojmem *summing up*.

Další změny přinesl zákon ze dne 25. června 1824,⁸⁹ který přiznal soudcům pravomoc k posuzování polehčujících okolností. V důsledku přijetí tohoto zákona porota často v *politováníhodných* případech (např. vražda novorozeného dítěte matkou) raději záměrně popřela vinu obžalované, aby tak zabránila soudcům uložit trest, který by jimi s velkou pravděpodobností nebyl zmírněn.

Jelikož nebylo nikdy jisté, zda k těmto okolnostem bude skutečně přihlédnuto, byl následně přijat zákon ze dne 28. dubna 1832,⁹⁰ který nakonec tuto pravomoc přiznal porotě. Porota tak začala hrát významnou úlohu při výkonu spravedlnosti, neboť od nynějška mohla rozhodnout nejenom o vině, ale současně vyloučit i trest smrti.

Zásadní zlom v otázce posílení spolupráce laiků a profesionálů přinesl zákon ze dne 5. března 1932,⁹¹ dle kterého se porota nově podílela spolu se soudci na rozhodování o otázce právní. Dosavadní výlučná pravomoc posuzovat otázku skutkovou jí však zůstala. Porotci tedy nejprve rozhodovali sami o vině a v případě odsuzujícího verdiktu se následně připojili k soudcům, aby spolu s nimi rozhodovali následně o trestu.⁹²

Nový způsob rozhodování zavedený v roce 1932 však neznamenal *status quo* ve vývoji poroty ve Francii. Proces prohlubování spolupráce mezi porotou a soudci pokračoval i v následujících letech. Zákonem ze dne 25. listopadu 1941⁹³ byli zapojeni do rozhodování o vině také soudci. Od roku 1941 tedy porota zasedá spolu se soudci v jednom sboru a společně rozhodují o otázkách skutkových a právních. Se zavedením jednotného sboru došlo také k redukci počtu porotců na polovinu, tj. na 6. Tato reforma měla okamžitý a nečekaný vliv na počet odsouzených před porotním soudem (*cour d'assises*), kdy jejich počet stoupl z 75% na 92%.⁹⁴

---

⁸⁸ La loi du 19 juin 1881.

⁸⁹ La loi du 25 juin 1824.

⁹⁰ La loi du 28 avril 1832.

⁹¹ La loi du 5 mars 1932.

⁹² Tento systém rozhodování se dodnes uplatňuje v Belgii.

⁹³ La loi du 25 novembre 1941.

⁹⁴ PRADEL, J. Le jury en France: Une histoire jamais terminée. *Revue internationale de droit pénal*. 2001, 1, 72, s. 176 - 177. Dostupný také z WWW: <<http://www.cairn.info/revue-internationale-de-droit-penal-2001-1-page-175.htm>>.

I když tato koncepce byla některými odborníky kritizována, většina odborné veřejnosti se k ní přiklonila. Od 2. poloviny 20. století se tak v souvislosti s francouzskou porotou začalo mluvit o *smíšených (porotních) soudech* složených z *profesionálů a neprofesionálů*, které jsou známy pod termínem *échevinage*. Myšlenka institutu *échevinage* se datuje již do roku 1898, kdy ji ve svém díle *La cour d'assises* zmiňuje bývalý ministr spravedlnosti Jean Cruppi. V roce 1938 se touto myšlenkou dále zabýval i výbor pro revizi trestního řádu v čele s Paulem Matterem.

System spolurozhodování poroty a soudců v jednom sboru byl později rozšířen i na francouzská zámořská území. Francie se tak připojila vedle Itálie a Německa k dalším zemím uplatňujícím tento model.⁹⁵

V roce 1945 měla porota již 7 členů, následně se ještě rozšířila o dva členy a nakonec se její počet ustálil na 12 členech. Institut porotních soudů převzal i dodnes platný trestní řád (*Code de procédure pénale*) z roku 1959, který tak nahradil již nevyhovující trestní řád (*Code d'instruction criminelle*).

V souvislosti s fenoménem posilování pravomocí trestního soudu (*tribunal correctionnel*),⁹⁶ dochází k redukci případů, o nichž rozhoduje porotní soud (*cour d'assises*). Tento fenomén známý pod pojmem *correctionnalisation judiciaire* vznikl v souvislosti s pravomocí státního zástupce (*procureur général*) a vyšetřujícího soudce (*juge d'instruction*) vést vyšetřování. Ti často v jeho rámci využívali svojí dominantní pozice. Jeho průběh a výsledek upravovali tak, aby mohli překvalifikovat jinak závažnější trestný čin (*crime*) na méně závažný (*delit*). Tím se případ nedostal před porotní soud (*cour d'assises*), ale byl projednáván před trestním soudem (*tribunal correctionnel*).⁹⁷ Časté užívání této kontroverzní metody v praxi (*correctionnalisation judiciaire*) nakonec vedlo zákonodárce k tomu, že překvalifikoval některé zločiny na přečiny (*correctionnalisation légale*) oficiální cestou. Tím došlo k snížení případů projednávaných před porotními soudy (*cour d'assises*), a tedy k oslabení pozice poroty v trestním řízení.⁹⁸

---

⁹⁵ Srovnej PRADEL, J. Le jury en France: Une histoire jamais terminée. *Revue internationale de droit pénal*. 2001, 1, 72, s. 177. Dostupný také z WWW: <<http://www.cairn.info/revue-internationale-de-droit-penal-2001-1-page-175.htm>>.

⁹⁶ Rozhoduje v prvním stupni o přečinech (*délits*).

⁹⁷ Nicméně tento jev by nebyl možný bez konkludentního souhlasu osoby, proti níž je vedeno trestní stíhání, soukromoprávního žalobce a koneckonců samotného trestního soudu (*tribunal correctionnel*).

⁹⁸ Srovnej LEVASSEUR, G, et al. *Droit pénal général et procédure pénale*. Paris: Sirey, 2002, s. 121.

Trend oslabování pozice poroty v trestním řízení dále pokračoval. Zákon ze dne 21. července 1982⁹⁹ stanovil, že v případě řízení o některých vojenských trestných činech a trestných činech proti základům státu (*crimes contre les intérêts fondamentaux de la nation*) zasedá porotního soud (*cour d'assises*) v sedmičlenném senátu složeném pouze ze soudců profesionálů, tedy bez poroty. Zákonem ze dne 9. září 1986¹⁰⁰ byla dále účast poroty vyloučena také v řízení o teroristických trestných činech (*crimes terroristes*).¹⁰¹ Následná ztráta pravomoci spolurozhodovat ve věcech organizovaného zločinu a obchodu s drogami jen potvrdila ztrátu vlivu poroty v klíčových oblastech páchání trestné činnosti.

V souvislosti s výše uvedeným, je tedy překvapivé, že až do roku 2001 nebylo možné podat odvolání proti rozhodnutím porotního soudu (*cour d'assises*). Nemožnost uplatnění řádného opravného prostředku byla odůvodňována tím, že předešlé vyšetřování bylo prováděno důkladně, tj. ve dvou stupních (*vyšetřujícím soudcem*¹⁰² a *obžalovacím senátem*¹⁰³) a tím, že se lid nikdy nemýlí.¹⁰⁴ V září roku 1995 tehdejší ministr spravedlnosti Jacques Toubon předložil návrh zákona, který zaváděl porotní soud (*tribunal criminel*) do každého départementu. Tento soud měl sloužit jako první instance v řízeních o zločinech a měl se skládat z 5 porotců a 3 soudců. Jako soud odvolací měl sloužit regionální porotní soud (*cour d'assises régionale*), který by zůstal ve stejném složení jako dosud, tj. 9 porotců a 3 soudci. V tomto návrhu se počítalo i se snížením věkové hranice porotců u obou instancí, tj. z 23 let na 18 let. V důsledku politických změn v roce 1997 však bylo od této reformy upuštěno a návrh nebyl nikdy přijat.¹⁰⁵

Situace se změnila až přijetím zákona z 15. června 2000,¹⁰⁶ který umožňuje podání odvolání proti rozhodnutí vydaného porotním soudem v prvním stupni. Odvolání směřuje k odvolacímu senátu jiného porotního soudu (*cour d'assises d'appel*), neexistuje zde tedy žádný samostatný nadřazený odvolací soud. Odvolací senát se

---

⁹⁹ La loi n°82-621 du 21 juillet 1982.

¹⁰⁰ La loi n°86-1020 du 9 septembre 1986.

¹⁰¹ Srovnej LEVASSEUR, G, et al. *Droit pénal général et procédure pénale*. Paris: Sirey, 2002, s. 121.

¹⁰² Juge d'instruction.

¹⁰³ Chambre d'accusation.

¹⁰⁴ Srovnej GUINCHARD, S, et al. *Institutions juridictionnelles*. Paris: Dalloz, 2007, s. 593 – 594.

¹⁰⁵ Srovnej PRADEL, J. Le jury en France: Une histoire jamais terminée. *Revue internationale de droit pénal*. 2001, 1, 72, s. 178. Dostupný také z WWW: <<http://www.cairn.info/revue-internationale-de-droit-penal-2001-1-page-175.htm>>.

¹⁰⁶ La loi n°2000-516 du 15 juin 2000.

skládá z 12 porotců a 3 soudců. Rozhodnutí v rámci odvolacího řízení může být dále předmětem dovolání.

2.1.2 Současnost

Institut poroty upravuje francouzský trestní řád (*Code de procédure pénale*) v § 254 a násl. Porota se podílí na rozhodovací činnosti u porotních soudů (*cours d'assises*), pod jejichž jurisdikci spadají zvláště závažné trestné činy, tj. zločiny (*crimes*).¹⁰⁷ Pokud porotní soudy zasedají v první instanci, jejich senát se skládá se z 9 porotců a 3 soudců. V případě odvolacího řízení zasedá odvolací senát porotního soudu (*cour d'assiseses d'appel*) ve složení 12 porotců a 3 soudců. Porotci jsou vybírání losem ad hoc k jednotlivým případům. Losování probíhá veřejně v několika fázích ze seznamů porotců, které jsou sestavovány na základě voličských seznamů a které jsou postupným losováním jmen modifikovány do podoby konečného seznamu porotců (*list de session*). Z něj se pak losují jména porotců, kteří nakonec zasednou v porotě.

2.1.3 Funkce a účel

V době svého vzniku měla porota sloužit k naplnění myšlenek revoluce. Lid se stal veškerým zdrojem státní moci. Soudnictví se postupně oddělilo od správy a stalo se nezávislou institucí. K zachování její nezávislosti a nestrannosti měla pomoci účast lidu na soudním rozhodování. Tím se otevřela justice veřejnosti a došlo i k určité legitimizaci soudnictví, neboť o osudech občanů již nerozhodovali pouze státem placení úředníci. Spravedlnost tak již nebyla vykonávána vůči lidu, ale lidem.

Se vznikem demokratického právního státu se změnila i úloha porotců. Především došlo k rozšíření účasti lidu na výkonu spravedlnosti. Tento jev se projevil postupným navyšováním počtu členů poroty. Tím dochází k posílení legitimacy soudních rozhodnutí, která zároveň lépe reflektují veřejné mínění v daných obvodech. Porotci se tak nepřímou podílí i na zákonodárné činnosti. Svými rozhodnutími vyjadřují názor na vhodnost trestnosti některých činů,¹⁰⁸ což může být pro zákonodárce podnětem k zahájení legislativní činnosti.¹⁰⁹

---

¹⁰⁷ Srovnej ROBERT, J. – H. *Droit pénal général*. Paris: Presses Universitaires de France. 2001, s. 89 - 90.

¹⁰⁸ Např. porotci skutečného pachatele zproští viny, jelikož nepovažují jeho jednání za společensky nebezpečné.

¹⁰⁹ Srovnej GUINCHARD, S, et al. *Institutions juridictionnelles*. Paris: Dalloz, s. 591.

Porotci tedy napomáhají k zmírňování tvrdosti zákona a v rámci výroku soudu společně se soudci *dotvářejí právo*. Účastí laiků na výkonu soudnictví se mimo jiné posiluje i jejich úcta k zákonům a celková důvěra v soudnictví.

Laici svou účastí v řízení dále zabraňují *profesní slepotě soudců*. Jejich přítomnost v řízení přináší nový pohled na danou věc, čímž se zabraňuje přijímat nekvalifikovaná rozhodnutí, které jsou častou následkem profesionálně deformovanému pohledu soudce.¹¹⁰

2.2 Ustanovení poroty a zánik funkce porotce

2.2.1. Ustanovení poroty

Ustanovování poroty je poměrně komplikovaný proces, během kterého se nejprve vytváří základní seznamy porotců a postupným losováním jmen se z nich vytvoří konečný seznam porotců (*list de session*). Z tohoto seznamu se následně vylosuje porota pro dané řízení.

Před zahájením samotného procesu vytváření seznamů je třeba stanovit počet porotců, který má čítat roční seznam poroty daného soudu (*liste du jury criminel/liste annuelle*) pro nadcházející rok. Dle § 260 *Code de procédure pénale* (dále jen *CPP*) čítá tento seznam 1 800 porotců pro obvod porotního soudu v Paříži, pro obvody ostatních soudů je stanoven vždy jeden porotce na 1 300 obyvatel s tím, že jejich počet nesmí být nižší než 200. Ministr spravedlnosti může tento počet zvýšit vyhláškou, pakliže to odůvodňuje potřeba konkrétního soudu. Počet porotců je následně rozdělen proporcionálně mezi obce (nebo spolek obcí) v daném soudním obvodu na základě oficiálního seznamu počtu jejich obyvatel. Toto rozdělení určuje vyhláškou hejtman příslušného kraje (*préfet*) vždy v měsíci dubnu. Pro pařížské obvody určuje počet porotců primátor (*maire*) v měsíci červnu.¹¹¹

Následně starosta obce nebo jeden ze starostů spolku obcí určený ve vyhlášce hejtmana provádí veřejné losování jmen ze seznamu voličů, jehož účelem je vytvoření prvotního seznamu porotců (*liste préparatoire*). V Paříži vykonává losování zástupce starosty. Počet vylosovaných kandidátů musí být třikrát vyšší než stanovený počet vyhláškou hejtmana. Na prvotní seznam porotců nejsou zařazena jména vylosovaných

¹¹⁰ Srovnej LEVASSEUR, G, et al. *Droit pénal général et procédure pénale*. Paris: Sirey, 2002, s. 120.

¹¹¹ Srovnej PRADEL, J. *Manuel de procédure pénale*. Paris: Cujas, 2000, s. 64.

kandidátů, kteří v průběhu nadcházejícího roku nedosáhnou věku 23 let. Tento prvotní seznam se vyhotovuje ve dvou exemplářích, z nichž jeden se uloží na obecním úřadu (radnici) a druhý se zašle před 15. červencem soudní kanceláři odvolacího soudu (*cour d'appel*) nebo soudu prvního stupně práva obecného (*tribunal de grande instance*), v jehož obvodu se nachází porotní soud (*cour d'assises*).

Starosta kontaktuje vylosované osoby, aby si od nich vyžádal informace ohledně jejich profese. Zároveň jim sdělí, že mohou zažádat o vymazání svého jména z prvotního seznamu porotců za podmínky, že splňují zákonem dané předpoklady, tj. jsou starší 70. let, nemají bydliště v obvodě daného soudu nebo mají jiný závažný důvod pro neúčast v porotě. Žádost o vymazání jména z tohoto seznamu posuzuje speciální komise ustanovená za účelem vytvoření ročního seznamu porotců (*liste annuelle*). K takto podané žádosti se může vyjádřit starosta. V případě zjištění nezpůsobilosti některých vylosovaných osob k činnosti porotce je starosta povinen tuto skutečnost neprodleně sdělit příslušnému orgánu (*cour d'appel nebo tribunal de grande instance*).

Výše uvedená komise (*commission départementale*) se každoročně schází v měsíci září v sídle porotního soudu (*cour d'assises*), aby vytvořila roční seznam porotců (*liste annuelle*).¹¹² V čele komise stojí předseda odvolacího soudu (*premier président de la cour d'appel*) nebo předseda soudu prvního stupně obecného práva (*président tribunal de grande instance*), popř. jejich zástupci. Dále v ní zasedají 3 soudci,¹¹³ vedoucí státního zastupitelství u odvolacího soudu (*procureur général*) nebo vedoucí státního zastupitelství u soudu prvního stupně práva obecného (*procureur de la République*), popř. jejich zástupci, předseda advokátní komory (*bâtonnier de l'Ordre des avocats*) v daném obvodu soudu nebo jeho zástupce a 5 radních kraje.¹¹⁴

Komise následně vyloučí nezpůsobilé osoby pro výkon funkce porotce a rozhodne o žádostech občanů týkajících se jejich výmazu z prvotních seznamů porotců.¹¹⁵ Dle § 258-1 CPP jsou dále vyloučeni občané, kteří vykonávali funkci porotce během posledních pěti let u daného soudu nebo občané, u kterých komise

---

¹¹² Srovnej ANGEVIN, H. *La pratique de la Cour d'assises*. Paris: Litec, 2005, s. 77 – 78.

¹¹³ Tyto soudce ustanovuje každoročně plénum porotního soudu (*cour d'assises*).

¹¹⁴ Radní do této funkce každoročně deleguje rada kraje. V Paříži radní deleguje Magistrát města.

¹¹⁵ Srovnej LEVASSEUR, G, et al. *Droit pénal général et procédure pénale*. Paris: Sirey, 2002., s. 118.

shledala překážku bránící výkonu funkce porotce.¹¹⁶ Rozhodnutí komise jsou přijímána většinou, v případě rovnosti hlasů rozhoduje hlas předsedy.

Po skončení této fáze komise přistoupí k dalšímu kroku, kterým je samotné sestavení ročního seznamu porotců (*liste annuelle*). Tento seznam tvoří vylosovaná jména občanů původně zapsaných na prvotních seznámech porotců, které jí starostové již dříve zaslali. Počet jmen na seznamu porotců je v souladu s § 260 CPP určen podle počtu obyvatel daného departementu. Po skončení losování je vytvořený seznam opatřen podpisy a uložen v tamní soudní kanceláři (*greffe de la juridiction*).

Vedle ročního seznamu (*liste annuelle*) sestavuje komise také seznam doplňkový (*liste spéciale des jurés suppléants*), který je sestavován stejným způsobem. Počet porotců figurujících na tomto seznamu určuje ministr spravedlnosti pro daný porotní soud (*cour d'assises*) vyhláškou. Dle § 264 CPP nesmí být tento počet nižší než 50 a zároveň vyšší než 700. Tito porotci (*jurés suppléants*) nahrazují porotce již ustanovené v případech, kdy se nemohou dále účastnit řízení. Z toho důvodů čítá doplňkový seznam (*liste spéciale de jurés suppléants*) pouze jména porotců, kteří mají bydliště ve městě, kde sídlí příslušný soud (*cour d'assises*).

Výše uvedené seznamy jsou následně předány všem starostům obcí v obvodu daného soudu. Pokud je starostovi známo, že některá z osob zapsaných v těchto seznámech zemřela nebo že se u ní objevila jiná zákonná překážka, musí tuto skutečnost sdělit neprodleně předsedovi komise (*commission départementale*). Ten následně provede revizi seznamů a tyto osoby vyškrtně.¹¹⁷

V souladu s § 255 CPP musí osoba zapsaná na ročním seznamu porotců (*liste annuelle*) splňovat následující podmínky: být francouzským státním občanem, jednoho či druhého pohlaví, starší 23 let, umět číst a psát francouzsky, požívat občanská, politická a rodinná práva, nesmí být nezpůsobilá k výkonu funkce porotce či u ní být dána překážka neslučitelnosti funkce uvedená v zákoně.

Splnění podmínky francouzského státního občanství je presumováno s ohledem na skutečnost, že porotci jsou losováni ze seznamu voličů. Pokud se tak na seznamu

---

¹¹⁶ Takovou překážkou může být např. fyzické či mentální postižení. Za překážku se naopak nepovažuje vnitřní či náboženské přesvědčení.

¹¹⁷ Srovnej ANGEVIN, H. *La pratique de la Cour d'assises*. Paris: Litec, 2005, s. 78 – 80.

objeví jméno osoby, která se narodila v zahraničí, bude se na ni hledět jako na občana Francie, pokud nebyl prokázán opak.

Splnění požadavku věku je posuzováno až ke dni vzniku poroty, tj. ke dni losování porotců ze služebního seznamu (*liste de session*). I když zákon nestanovuje žádnou horní věkovou hranici pro způsobilost být porotcem, v případě že občan dosáhne 70. let, může být na svou žádost zproštěn výkonu této funkce.

Pro zajištění řádného zastávání funkce porotce je nezbytné, aby byl občan gramotný, tj. uměl číst a psát. Pokud se během jednání či dokonce závěrečné porady zjistí, že jeden z porotců neumí číst nebo psát, musí být nahrazen *porotcem náhradníkem*.¹¹⁸

Požadavek požívání politických, občanských a rodinných práv zaručuje určitou rozumovou a mravní vyspělost jedince.

Nezpůsobilost k výkonu funkce porotce je dána v následujících případech:

- a) osoba byla pravomocně odsouzena za zločin bez ohledu na výši uloženého trestu, nebo za přečin k trestu odnětí svobody v minimální délce 6 měsíců,
- b) proti osobě byla vznesena obžaloba, nebo byla odsouzena pro nedostavení se k soudu,¹¹⁹ na osobu byl vydán zatýkácí rozkaz, nebo má být přijata do výkonu trestu,
- c) osoba je odvolaným funkcionářem nebo úředníkem státu, departementu či obce,
- d) osoba je odvolaným vyšším úředníkem, nebo je členem profesní komory, který nesmí již dále vykonávat svoji činnost na základě soudního rozhodnutí,
- e) osoba, na kterou byl vyhlášen konkurs,¹²⁰
- f) osoba, které byla v souladu s § 131 – 26 trestního zákona (*Code pénal*) částečně nebo úplně omezena způsobilost požívat práva politická, občanská a rodinná v souvislosti se spácháním zločinu či přečinu, nebo člen poroty, kterému byla uložena v souladu s § 288 CPP pokuta za nedostavení se před porotní soud (*cour d'assises*) bez řádné omluvy,
- g) zletilá osoba, které byla dočasně omezena způsobilost k právním úkonům (*majeur sous sauvegarde de justice*), nebo zletilý, který je pod ochranou poručníka (*majeur*

---

¹¹⁸ Srovnej ANGEVIN, H. *La pratique de la Cour d'assies*. Paris: Litec, 2005, s. 72.

¹¹⁹ Kontumační rozsudek byl zrušen zákonem ze dne 9. března 2004 - zákon Perben II (Loi n°2004-204 du 9 mars 2004)

¹²⁰ La personne qui a été déclarée en état de faillite.

en tutelle), nebo zletilý, který je pod ochranou opatrovníka (*majeur en curatelle*) nebo se jedná o osobu umístěnou v ústavu pro duševně nemocné (*établissement d'aliénés*) dle zákona o veřejném zdraví (*Code de la santé publique*).¹²¹

V případě překážky výkonu funkce teorie rozeznává překážky absolutní a relativní. Zatímco u překážky absolutní porotce nesmí zasedat obecně v žádné z porot, u překážky relativní se tento zákaz vztahuje jenom na účast v určité porotě.¹²² Mezi funkce, které jsou absolutně neslučitelné s funkcí porotce (§ 257 CPP), patří:

- a) funkce člena vlády, parlamentu, Ústavní rady (*Conseil constitutionnel*), Vrchní rady soudců a státních zástupců (*Conseil supérieur de la magistrature*), Hospodářské, sociální a environmentální rady (*Conseil économique, social et environnemental*),
- b) funkce člena Státní rady (*Conseil d'Etat*) nebo Účetního dvoru (*Cour des comptes*), soudce obecních soudů, člena správních soudů prvního stupně (*tribunaux administratifs*), soudce obchodních soudů (*tribunaux de commerce*) a přísedícího u soudu týkajícího se zemědělských zájmů a záležitostí venkova (*tribunaux paritaires de baux ruraux*) a u pracovního soudu (*conseiller prud'homme*),
- c) funkce hlavního tajemníka vlády nebo ministerstva (*Secrétaire général du Gouvernement ou d'un ministère*), ředitele úřadu ministerstva a člena prefekturní rady (*membre du corps préfectoral*),
- d) funkce příslušníka policejního sboru (*services de police*), vězeňské správy (*administration pénitentiaire*), vojenské policie (*administration militaire de la gendarmerie*) v aktivní službě.

Jak již bylo výše uvedeno, vedle absolutních překážek výkonu funkce existují případy relativních překážek. Jde o případy, kdy je porotce nějakým způsobem zainteresován na dané kauze. Nejčastěji se bude jednat o případy příbuzenství, manželství, či účastenství v dané věci. Pokud je porotce manželem, manželkou, rodičem, nebo je v jiném příbuzenském poměru¹²³ s obžalovaným či s jiným subjektem řízení, nemůže zasedat v porotě rozhodující daný případ¹²⁴. Porotcem nemůže být dále

---

¹²¹ Viz § 256 CPP.

¹²² Srovnej ANGEVIN, H. *La pratique de la Cour d'assises*. Paris: Litec, 2005, s. 74.

¹²³ Myšleno je příbuzenství až do 3. stupně (popř. 4. stupně včetně) v nepřímé linii.

¹²⁴ Toto omezení se vztahuje i vůči advokátovi obžalovaného.

svědek, tlumočník, znalec, oznamovatel (*dénonciateur*), stěžovatel (*plaignant*), soukromoprávní žalobce (*partie civile*) a osoba podílející se jinak na dané kauze.¹²⁵

Poté, co byl vytvořen roční seznam porotců (*liste annuelle*), následuje proces vytváření služebního seznamu (*liste de session*). Jelikož se porotní soud (*cour d'assises*) může skládat z více úseků (233 CPP), vytvoří se v takovém případě služební seznamy i pro jeho ostatní části. Nový seznam se vytvoří i v případě, že je předpokládáno další zasedací období soudu.

Nejméně 30 dnů před zahájením zasedacího období daného porotního soudu předseda odvolacího soudu (*cour d'appel*) nebo předseda soudu prvního stupně práva obecného (*tribunal de grande instance* - dále jen „TGI“), popř. jeho zástupce vylosuje jména 40 porotců z ročního seznamu (*liste annuelle*). Vedle toho předseda vylosuje dalších 12 jmen *porotců náhradníků* z doplňkového seznamu porotců (*liste spéciale de jurés suppléants*). Losování probíhají za účasti veřejnosti pod sankcí neplatnosti. Pokud se mezi vylosovanými vyskytují jména těch, u nichž se od sestavení ročního seznamu (*liste annuelle*) objevila některá ze zákonných překážek výkonu funkce porotce (skutečnost zakládající nezpůsobilost či neslučitelnost funkce), budou jejich jména bezpodmínečně nahrazena dalšími vylosovanými jmény. Předseda odvolacího soudu nebo předseda TGI následně odstraní takto nahrazená jména z ročního i služebního seznamu.

Výpis služebního nebo doplňkového seznamu zašle hejtman kraje každému z porotců, jehož jméno figuruje na jednom ze seznamů. S obsahem těchto seznamů musí být také obeznámen obžalovaný. Jejich kopie zašle obžalovanému nejpozději den před zahájením hlavního líčení soudní vykonavatel. V nich musí být uvedeny dostatečné informace pro bližší identifikaci jednotlivých porotců¹²⁶ s výjimkou údajů o jejich bydlišti. Výše zmíněné informace pak může obžalovaný využít v rámci výkonu svého práva na odmítnutí porotce (*recuser*). Obžalovanému musí být oznámena i jakákoli pozdější změna obsahu těchto seznamů provedená na základě rozhodnutí soudu v rámci jeho revizní povinnosti.¹²⁷

---

¹²⁵ Srovnej ANGEVIN, H. *La pratique de la Cour d'assises*. Paris: Litec, 2005, s. 75 – 76.

¹²⁶ Těmito informacemi jsou vedle jména a příjmení, profese, datum a místo narození.

¹²⁷ Pro oznámení o změně obsahu seznamů zákon nevyžaduje žádnou speciální formu, neurčuje ani lhůtu pro učinění tohoto oznámení. Zákon pouze přiznává obžalovanému nebo jeho právnímu zástupci právo požadovat prodloužení přípravné lhůty před zahájením hlavního líčení v max. délce jedné hodiny.

Nejpozději 15 dnů před zahájením zasedacího období soudu tamější soudní zapisovatel doručí prostřednictvím pošty každému z porotců předvolání k zasedání. Předvolání obsahuje datum a hodinu zasedání, jeho předpokládanou délku a místo konání. Součástí tohoto předvolání je i poučení o povinnosti na něj odpovědět. Pokud tak porotce neučiní, hrozí mu sankce uvedená v § 288 CPP, tj. pokuta ve výši 3.750,- €.¹²⁸

Funkce porotce je občanskou povinností, které se nedá z principu vyhnout. Osoby, jejichž jména figurují na služebním nebo doplňkovém seznamu, jsou povinny dostavit se k porotnímu soudu v den zahájení jeho zasedacího období. Předmětné povinnosti mohou být tyto osoby zproštěny jen v případech hodných zvláštního zřetele, např. pokud jsou starší 70 let, nemají bydliště v obvodu soudu, nebo již vykonávali funkci porotce loňský rok.¹²⁹

Ustanovování poroty pokračuje prezencí předvolaných porotců, která probíhá na samotném počátku zasedání soudu.¹³⁰ Prezenci provádí soudní zapisovatel. Každému porotci, který není omluven a nedostaví se na předmětné zasedání, aniž by měl k tomu legitimní důvod, uloží soud již výše zmíněnou pokutu. Soud dále vyškrtne ze seznamů osoby, které zemřely, nebo u kterých se dodatečně objevily překážky výkonu funkce porotce. Pokud v důsledku vyškrtnutí vyloučených jmen ze služebního seznamu (*liste de session*) nebo při absenci některých porotců zůstane přítomno méně než 23 osob,¹³¹ bude služební seznam doplněn jmény z doplňkového seznamu porotců dle pořadí jejich zápisu.

Pro každé řízení v rámci zasedacího období soudu je prováděno vlastní losování poroty za účasti veřejnosti. Ze služebního seznamu porotců¹³² je postupně losováno 9 jmen. Těchto 9 osob následně vytvoří porotu (*jury de jugement*),¹³³ která rozhoduje spolu se 3 soudci profesionály v daném řízení o vině a trestu. Soud může rovněž před zahájením vlastního ustanovování poroty usnesením rozhodnout, že vedle tradičního

---

¹²⁸ Srovnej ANGEVIN, H. *La pratique de la Cour d'assises*. Paris: Litec, 2005, s. 80 – 83.

¹²⁹ Srovnej LEVASSEUR, G, et al. *Droit pénal général et procédure pénale*. Paris: Sirey, 2002, s. 119.

¹³⁰ Soudem je v tomto případě myšlen senát ve složení: předseda soudu a dva soudci. Zasedání se dále účastní státní zástupce, zapisovatel, obžalovaný, popř. jeho právní zástupce, soukromoprávní žalobce a jeho zástupce.

¹³¹ V případě ustanovování poroty odvolacího senátu porotního soudu (*cour d'assises d'appel*) je podmínkou počet menší než 26.

¹³² Dle tohoto služebního a doplňkového seznamu je také sestavován porotní soud pro mladistvé (*cour d'assises des mineurs*).

¹³³ V případě ustanovování poroty odvolacího senátu porotního soudu (*cours d'assises d'appel*) je losováno 12 jmen.

losování porotců provede také losování jednoho nebo několik *porotců náhradníků*,¹³⁴ kteří budou napomáhat¹³⁵ porotě během předmětného řízení a kteří se budou účastnit závěrečné porady v případě, že dojde ke zproštění funkce u některého z porotců.¹³⁶

Během vlastního ustanovování poroty mohou obžalovaný (popř. jeho advokát) a státní zástupce uplatňovat právo odmítnutí porotce (*recuser*) v souladu s § 297 a násl. CPP. Postupně, jak jsou losována jednotlivá jména porotců, může nejprve obžalovaný nebo jeho advokát a potom státní zástupce vyslovit nesouhlas s ustavením daného porotce.¹³⁷ Vyslovení musí následovat bezprostředně po přečtení vylosovaného jména, žádná budoucí odmítnutí nejsou připuštěna. Pro toto odmítnutí není předepsána žádná určitá forma, stačí tedy např. vyslovit „odmítnutý“ (*recusé*) a vylosovaný porotce tak nebude ustanoven. Obžalovaný nemůže odmítnout více jak 5 porotců a státní zástupce 4 porotce. V případě, že porota rozhoduje v odvolací instanci, náleží obžalovanému možnost odmítnutí 6 porotců, zatímco státnímu zástupci pouze 5 porotců. Jednotlivá vyloučení nesmí být jakkoli odůvodňována, právo odmítnout porotce je diskreční pravomocí obžalovaného (popř. jeho advokáta) a státního zástupce. V případě, že je na straně obžaloby více osob, budou se všichni obžalovaní o těchto 5 (příp. 6) možnostech společně dělit.¹³⁸

Dosažením počtu 9 neodmítnutých jmen¹³⁹ (12 v případě poroty odvolacího senátu) dochází k vytvoření poroty. Porotci jsou následně usazeni vedle soudců z každé jejich strany v zasedacím pořádku, který koresponduje s jejich vylosovaným pořadím. Pokud není porotce možné takto posadit, jsou usazeni na místě odděleném od veřejnosti, stran a svědků, naproti obžalovanému.

Následně předseda soudu přednese porotcům následující text přísahy: „Přisaháte a slibujete prověřit všechna vznesená obvinění proti X... s náležitou pozorností a svědomitostí, že nebudete poškozovat zájmy obžalovaného, ni společnosti, ni

---

¹³⁴ V tomto případě se nejedná o porotce náhradníky, jejichž úkol spočívá v doplnění služebního seznamu porotců (*liste de session*) v případě absence či vyloučení jmen porotců již na něm zařazených.

¹³⁵ Porotci náhradníci během jednání (mimo závěrečnou poradu a hlasování) požívají stejných práv a povinností jako porota, např. skládají přísahu, mají právo pokládat otázky obžalovanému a svědkům se souhlasem předsedy soudu.

¹³⁶ Srovnej LEVASSEUR, G, et al. *Droit pénal général et procédure pénale*. Paris: Sirey, 2002, s. 119 – 120.

¹³⁷ V případě, že se obhajoba i obžaloba shodnou na stejném jménu, je toto vyloučení příznáno poslední jmenovanému. Obžalovanému tak zůstává nadále možnost tento pokus uplatnit.

¹³⁸ Srovnej ANGEVIN, H. *La pratique de la Cour d'assises*. Paris: Litec, 2005, s. 98 – 99.

¹³⁹ Pokud jsou ještě losováni *porotci náhradníci*, porota vzniká okamžikem vylosování posledního *porotce náhradníka*, který nebyl odmítnutý.

poškozeného; nebudete komunikovat s nikým do doby vyhlášení rozsudku; nebudete naslouchat zášti či zlovolnosti, ni obavám či náklonnosti; budete si připomínat, že v řízení se uplatňuje zásada presumpce nevinny obžalovaného a že jakákoliv pochybnost svědčí v jeho prospěch; budete rozhodovat ve vztahu k vzneseným obviněním a předneseným důvodům obhajoby v souladu s nejlepším vědomím a svědomím, s nestranností a s jistotou, jež jsou vlastní člověku čestnému a svobodnému, zachováte mlčenlivost o průběhu porad, a to i po skončení vašeho funkčního období.¹⁴⁰ Každý z těchto porotců, oslovený individuálně předsedou soudu, mu zároveň se zvednutou rukou odpovídá: „*Přísahám.*“¹⁴¹ Opomenutí jednoho či více porotců složit přísahu způsobuje neplatnost celého řízení. Přísahu mimo jiné skládají i porotci náhradníci, pokud byli pro dané řízení vylosováni. Po složení přísahy prohlásí předseda soudu porotu za ustavenou. Tím je proces ukončen a může být zahájeno jednání.¹⁴²

2.2.2 Zánik funkce porotce

Porota je ustavována *ad hoc* ke každému řízení. Funkce porotce proto nejčastěji zaniká splněním účelu, pro který byla porota ustavena, tj. rozhodnutím o vině a trestu v daném řízení. K zániku funkce porotce může dojít ale již dříve, ještě před vynesením závěrečného rozhodnutí.

Pokud soud shledá u porotce překážku výkonu funkce, zproští ho dané funkce a ustanoví na jeho místo *porotce náhradníka*. Jako překážku výkonu funkce soud považuje: zdravotní indispozici, porušení povinnosti nevyjadřovat vlastní názor na danou kauzu v průběhu řízení, nepřítomnost během hlavního líčení, doznání se k neschopnosti číst a psát během porady aj. Rozhodnutí o zproštění může vydat soud kdykoliv v době probíhajícího hlavního líčení, nejpozději však do vynesení meritorního

---

¹⁴⁰ „*Vous jurez et promettez d'examiner avec l'attention la plus scrupuleuse les charges qui seront portées contre X..., de ne trahir ni les intérêts de l'accusé, ni ceux de la société qui l'accuse, ni ceux de la victime; de ne communiquer avec personne jusqu'après votre déclaration; de n'écouter ni la haine ou la méchanceté, ni la crainte ou l'affection ; de vous rappeler que l'accusé est présumé innocent et que le doute doit lui profiter; de vous décider d'après les charges et les moyens de défense, suivant votre conscience et votre intime conviction, avec l'impartialité et la fermeté qui conviennent à un homme probe et libre, et de conserver le secret des délibérations, même après la cessation de vos fonctions.*”

¹⁴¹ „*Je le jure.*“

¹⁴² ANGEVIN, H. *La pratique de la Cour d'assises*. Paris: Litec, 2005, s. 101.

rozsudku. I když není soud při svém rozhodnutí vázán stanoviskem státního zástupce a stran řízení, musí je vždy před vydáním svého rozhodnutí vyslechnout.¹⁴³

K zániku funkce porotce dochází také v důsledku odložení případu na jiný den nebo na jiné zasedací období daného soudu¹⁴⁴ v souladu s § 343 CPP. O odložení hlavního líčení rozhoduje příslušný soud buď z úřední povinnosti nebo na návrh státního zástupce či jedné ze stran. Pro takto odložené řízení se ustavuje nová porota.

2.3 Postavení poroty

2.3.1 Postavení poroty v řízení

Porota je subjektem trestního řízení, spolu se soudci rozhoduje o vině a trestu. Porotci jsou ustanovováni *ad hoc* pro každé řízení a při výkonu své funkce jsou nezávislí. Jejich nezávislost plyne z toho, že jsou zástupci lidu, náhodně vybraní losem. Nejsou tedy zaměstnanci soudu, a tudíž za výkon funkce porotce nepobírají plat. Nicméně jim náleží paušální náhrada za výkon funkce, náhrada hotových výdajů vzniklých v souvislosti s výkonem jejich funkce a náhrada za ušlý výdělek či zisk.

K zaručení jejich nezávislosti a nestrannosti při rozhodovací činnosti dále přispívá institut *neslučitelnosti funkce porotce* s funkcemi uvedenými v § 257 CPP a institut *vyloučení porotce* pro jeho poměr k projednávané věci (§ 291 CPP). V průběhu řízení přispívá k dodržování výše zmíněných zásad také zákonem uložený zákaz komunikace se třetími osobami a povinnost mlčenlivosti.

2.3.2 Práva a povinnosti porotců

Aby bylo dosaženo účelu, pro který je porota ustanovována, zákon porotcům přiznává určitá procesní práva a povinnosti. Dle § 311 CPP jim náleží především právo pokládat v průběhu řízení otázky obžalovanému (obžalovaným) a svědkům se souhlasem předsedy soudu.¹⁴⁵ Jeho úkolem je dbát o to, aby otázky porotců byly pokládány řádným způsobem, aniž by docházelo k vyjádření jejich názoru na danou věc. Toto právo nepřísluší pouze ustanoveným porotcům (*jurés titulaires*), ale také *porotcům náhradníkům* (*jurés supplémentaires*). Naproti tomu mají porotci hned

---

¹⁴³ Srovnej ANGEVIN, H. *La pratique de la Cour d'assises*. Paris: Litec, 2005, s. 110.

¹⁴⁴ K odložení dochází např. v případě, že řízení je postiženou podstatnou vadou, která by mohla vést až ke zrušení vydaného rozsudku v rámci kasačního řízení.

¹⁴⁵ Není-li prokázán opak, presumuje se, že porotce požádal předsedu soudu o slovo.

několik povinností. Jsou především povinni účastnit se jednání po celou jeho dobu a být při něm pozorní.¹⁴⁶

V souvislosti s výše uvedenou povinností náleží porotcům právo dělat si poznámky (340 CPP). Porotce se tak lépe orientuje v řízení, které může být někdy poměrně složité, zvláště při provádění rozsáhlého dokazování.

Zákon dále ukládá porotcům povinnost zdržet se jakékoliv komunikace se třetími osobami ohledně daného případu, která je svou povahou způsobilá ovlivnit názor porotce (§ 304 CPP). Zákaz komunikace se neuplatní v případě, že porotci budou o dané kauze diskutovat mezi sebou. Tato povinnost se vztahuje na dobu od počátku řízení až do vynesení rozsudku. Pokud se objeví podezření, že došlo k jejímu porušení, může soud nechat celou věc prošetřit. Musí být však zřejmé, že k takové komunikaci došlo dobrovolně ze strany porotce.

Od povinnosti dodržování zákazu komunikace je třeba odlišovat povinnost mlčenlivosti. Ta se vztahuje na obsah závěrečné porady a následného hlasování. Povinnost mlčenlivosti je třeba zachovat i po zániku funkce porotce.

Dle § 311 CPP porotci stejně jako soudci mají povinnost nevyjadřovat předčasně svoje mínění o daném případě. Zakázána jsou např. slova či gesta, která implikují názor porotce ve věci viny obžalovaného a byla učiněna v průběhu jednání, nikoliv tedy před jeho zahájením či skončením. Naproti tomu není za porušení této povinnosti považováno, pokud porotce položí otázku obžalovanému, aby si tak objasnil určitou skutečnost.¹⁴⁷

V případě, že porotce poruší některou ze zákonem stanovených povinností, může soud rozhodnout o jeho vyloučení z poroty. V tomto případě soud rozhodne o jeho nahrazení *porotcem náhradníkem* v souladu s § 296 CPP.¹⁴⁸

2.3.3 Působnost poroty a její podíl na rozhodovací činnosti

Porota působí v trestních věcech u porotních soudů (*cours d'assises*),¹⁴⁹ pod jejichž jurisdikci spadají závažné trestné činy (*crimes*). Porotní soudy nejsou stálou

---

¹⁴⁶ Za nepozornost se považuje, pokud porotce při jednání usne. Naopak v případě, že porotce pouze chvíli podřimuje nebo si čte noviny, nelze ho považovat za nepozorného.

¹⁴⁷ ANGEVIN, H. *La pratique de la Cour d'assises*. Paris: Litec, 2005, s. 107 – 109.

¹⁴⁸ Srovnej ANGEVIN, H. *La pratique de la Cour d'assises*. Paris: Litec, 2005, s. 110.

¹⁴⁹ Poroty zasedají také u zvláštních porotních soudů ve věcech mladistvých (*cours d'assises des mineurs*), které rozhodují o závažných trestných činech (*crimes*), jež spáchali mladiství pachatelé, tj. ve věku od 16 do 18 let. Tyto soudy zasedají ve stejném složení jako tradiční porotní soudy (*cours*

institucí, zasedají pouze v předem stanovených obdobích (*sessions*). Zpravidla připadá jedno zasedací období soudu na každé tři měsíce. Jelikož porotní soud není stálou institucí, zasedání většinou probíhají v budově odvolacího soudu (*cour d'appel*), který se nachází ve správním středisku (*chef - lieu*) départementu. Z historických důvodů se však některý porotní soud nachází i v jiném městě než je sídlo odvolacího soudu, a tak je k tomuto účelu využíván tamější soud prvního stupně práva obecného (TGI).¹⁵⁰ Pokud soud rozhoduje v první instanci, skládá se jeho senát z 9 porotců a 3 soudců. V případě odvolacího senátu (*cour d'assises d'appel*) zasedá ve složení 12 porotců a 3 soudců.

Porotci jsou skutečnými přísedícími, kteří se podílejí spolu se soudci na rozhodování o vině a trestu. Během jednání mají se souhlasem předsedy senátu právo pokládat otázky obžalovanému (popř. obžalovaným) a svědkům.

Po skončení jednání přečte předseda senátu otázky, na které budou soudci spolu s porotou odpovídat během závěrečné porady. Tyto otázky zahrnují jak otázky hlavní, tak vedlejší a jsou sepsány na zvláštním seznamu (*feuille de questions*). Otázka hlavní (*question principale*) směřuje k tomu, zda je obžalovaný vinen ze spáchání určitého skutku, jež je trestným činem. Pro každý skutek uvedený v obžalobě se pokládá samostatná otázka. Jednotlivé přitěžující okolnosti jsou pak předmětem dalších separátních otázek. To samé platí v případě, že byla v řízení obhajobou přednesena okolnost vylučující trestní odpovědnost obžalovaného nebo jakákoliv jiná skutečnost mající vliv na neuložení či snížení trestu (§ 349 a §349 – 1 CPP).

Otázky vedlejší (*questions spéciales et subsidiaires*) se vztahují k přitěžujícím okolnostem a skutečnostem mající vliv na neuložení či snížení trestu, pakliže nebyly uvedeny v obžalobě a byly objeveny až během jednání. V tomto případě předseda senátu položí jednu či několik otázek speciálních (*questions spéciales*). Pokud během jednání vyjde najevo, že by daný skutek mohl být kvalifikován jako jiný trestný čin než je uvedený v obžalobě, předseda senátu položí jednu nebo více doplňujících otázek

---

d'assises), jediný rozdíl je v tom, že dva přísedící soudci musí být současnými nebo bývalými soudci pro mladistvé. Vedle poroty se dále podílejí na rozhodování soudu laici jako přísedící u soudů pro mladistvé (*tribunaux des enfants*), pod jejichž jurisdikci spadají přečiny. Laikem je i tzv. *juge de proximité*, tj. neprofesionální soudce, který projednává a rozhoduje o přestupcích I. - IV. třídy.

¹⁵⁰ Srovnej BORRICAND, J; SIMON, A. - M. *Droit pénal, procédure pénale*. Paris: Sirey, 2008, s. 405-406.

(*questions subsidaires*).¹⁵¹ Pokládáné otázky jsou formulovány tak, aby se na ně dalo odpovědět „*ano*“ či „*ne*“ a aby zahrnovaly pouze pojmy obecné (skutkové), nikoliv právní.¹⁵²

Před odebráním se do poradní síně předseda senátu v souladu s ustanovením § 353 CPP poučí soudce a porotce o tom, že nemohou rozhodovat pouze na základě svého vědomí, ale musí zohlednit také svoje svědomí (*intime conviction*).¹⁵³

Během závěrečné porady nesmí nikdo opustit místnost dříve, než bude ukončeno hlasování. Porotci a soudci se radí a hlasují společně (§ 355 CPP). V průběhu porady mohou porotci svobodně vyjádřit svůj názor na danou kauzu, mohou konfrontovat svoje myšlenky s ostatními a v neposlední řadě mohou pokládat otázky předsedovi senátu a přísedícím soudcům. Tato společná úvaha napomáhá k utřídění si myšlenek a názorů, popřípadě k doplnění některých informací, které jsou nezbytné pro kvalifikované rozhodnutí ve věci. O všem, co se odehrává v poradní místnosti, musí být zachována mlčenlivost. Povinnost mlčenlivosti se vztahuje i na porotce, jejichž funkce již zanikla.

Po skončení porady se přistoupí k tajnému hlasování. Nejprve se hlasuje o vině, poté případně o trestu. O každé otázce uvedené na zvláštním seznamu (*feuille de questions*) se hlasuje postupně a zvlášť v souladu s § 356 CPP. Každý z porotců a soudců zaznamená svoji odpověď na hlasovací lístek a přeložený ho odevzdá předsedovi senátu, který ho vloží do urny určené pro tento účel. Hlasovací lístky, které jsou prázdné nebo prohlášené za neplatné, jsou počítány jako hlasy ve prospěch obžalovaného (§ 358 CPP).¹⁵⁴

Pro všechna rozhodnutí v neprospěch obžalovaného musí být dosaženo kvalifikované dvou třetinové většiny všech hlasů.¹⁵⁵ Toto pravidlo zamezuje, aby bylo přijato jakékoliv rozhodnutí v neprospěch obžalovaného, aniž by se pro něj vyslovila většina poroty. Pokud dojde porota spolu se soudci k negativní odpovědi na otázku týkající se vinny či trestní odpovědnosti obžalovaného, závěrečná porada končí

---

¹⁵¹ Viz. § 350 a § 351 CPP.

¹⁵² Například místo otázky: „Shledáváte obžalovaného X vinným z trestného činu krádeže?“, musí předseda senátu formulovat otázku následujícím způsobem: „Shledáváte obžalovaného X vinným z toho, že si podvodným jednáním přisvojil danou věc a tím způsobil škodu osobě Y?“

¹⁵³ Srovnej SOYER, J. - C. *Droit pénal et procédure pénale*. 20e édition. Paris: Librairie générale de droit et de jurisprudence, 2008, s. 351 – 352.

¹⁵⁴ Toto pravidlo reflektuje zásadu *v pochybnosti ve prospěch obžalovaného*.

¹⁵⁵ U první instance kvalifikovaná většina činí 8 z 12 hlasů, u odvolacího řízení 10 z 15 hlasů.

a obžalovaný je zproštěn viny. V případě pozitivní odpovědi (i pokud nebude trest uložen) přistoupí soud k poradě a následně k tajnému hlasování o trestu.

Pro uložení trestu zákon vyžaduje dosažení buď prosté většiny hlasů, tj. 7 z 12 hlasů (popř. 8 z 15 hlasů) nebo kvalifikované dvou třetinové většiny hlasů, tj. 8 z 12 hlasů (popř. 10 z 15 hlasů). V případě, že má být uložen výjimečný trest,¹⁵⁶ je nezbytné dosáhnout kvalifikované většiny, v ostatních případech postačí prostá většina. Hlasování probíhá v několika kolech. Pokud po prvních dvou kolech není dosažena příslušná většina vyžadována pro uložení některého z navrhovaných trestů, pokračuje se třetím hlasovacím kolem. V rámci tohoto kola dochází k vyřazení nejpřísnějšího trestu a hlasuje se pouze o zbývajících trestech. Pokud ani ve třetím kole nedojde k dosažení potřebné většiny, bude pro čtvrté kolo opět vyřazen nejpřísnější z navrhovaných trestů. Tímto způsobem se bude postupovat až do doby, než dojde k uložení některého ze zbývajících trestů (§ 362 CPP). Po skončení hlasování jsou všechny hlasovací lístky zničeny.

Poté, co předseda soudu spolu s prvně ustanoveným porotcem podepíše zvláštní seznam otázek (*feuille de questions*) s poznámkami o učiněných rozhodnutích, odeberou se všichni zpět do jednací síně (§ 364 CPP). Předseda soudu v přítomnosti obžalovaného přečte odpovědi na položené otázky a poté vyhlásí rozsudek (§ 366 CPP).¹⁵⁷ Tím je úkol poroty dovršen, neboť o případné náhradě škody rozhoduje soud již bez účasti poroty.¹⁵⁸

2.4 Zhodnocení úlohy poroty ve francouzském trestním právu

Již od počátku vyvolával institut poroty rozporuplné reakce mezi odbornou i laickou veřejností. Tento nejednoznačný pohled přetrvává i nadále. Stoupenci dané formy laického prvku argumentují především její nezávislostí a nezastupitelnou rolí při vývoji francouzského trestního práva. První z těchto argumentů podporuje především způsob vytváření porot, tj. losem. Ustanovování porotců se tak neváže na něčí rozhodnutí, záleží jen na náhodě. Takto ustavený porotce je tedy při výkonu své funkce svobodný a nezávislý, což přispívá především k eliminaci politického vlivu v řízeních.

---

¹⁵⁶ Trest odnětí svobody nad 20 let, nad 30 let nebo trest odnětí svobody na doživotí (362 PPP).

¹⁵⁷ Rozsudek se vyhláší bez odůvodnění.

¹⁵⁸ Srovnej SOYER, J. - C. *Droit pénal et procédure pénale*. 20e édition. Paris: Librairie générale de droit et de jurisprudence, 2008, s. 353 – 354.

Přítomnost laiků v řízení přináší nový pohled na danou věc, což zabraňuje přijímání nekvalifikovaných rozhodnutí, která jsou častou následkem profesionálně deformovaného pohledu soudce.

Rozhodnutí poroty dále reflektuje veřejné mínění. Tento jev nejenom legitimizuje vynesení verdiktu, ale zároveň sděluje zákonodárci názor společnosti na aktuální právní úpravu. V minulosti se již stalo, že některé překvapující verdikty vedly následně k legislativním změnám.¹⁵⁹

Odpůrci poroty naproti tomu namítají, že tento jev skrývá i úskalí, neboť vede k právní nejistotě mezi občany.¹⁶⁰ Z tohoto důvodu se proto často v předkládaných návrzích reforem požaduje, aby měl porotní soud (*cour d'assises*) povinnost odůvodňovat svoje rozhodnutí. Porotě je dále vyčítáno, že se často nechává ovlivňovat při svém rozhodování tiskem, přednesenou obžalobou, nebo obhajovací řečí. V neposlední řadě je porotcům vyčítána i jejich neodbornost a neznalost práva.¹⁶¹

Institut poroty se tedy stále potýká s mnohými obtížemi, a proto je často předmětem navrhovaných změn trestního řádu. Důležitou změnu přineslo např. v roce 2000 přijetí zákona ze dne 15. června, který zavedl možnost odvolání se proti rozsudkům porotního soudu (*cour d'assises*) k odvolacímu senátu jiného porotního soudu (*cour d'assises d'appel*). V rámci druhé instance se na rozhodování podílí taktéž porota, ovšem v tomto případě v ní zasedá 12 porotců.¹⁶²

V roce 2010 byl předložen vládní návrh zákona, který počítal se zrušením poroty v první instanci.¹⁶³ Důvodem mělo být především zrychlení, zjednodušení a snížení nákladů řízení před těmito soudy, které by vedlo k zefektivnění jejich práce. Tato kontroverzní reforma se však nesetkala s přílišnou podporou a nakonec nebyla přijata.¹⁶⁴

S jevem oslabování účasti laického prvku na rozhodování soudu, který souvisí s již dříve zmíněným fenoménem známým jako *correctionnalisation judiciaire*, se snaží

---

¹⁵⁹ Srovnej GUINCHARD, S, et al. *Institutions juridictionnelles*. Paris: Dalloz, 2007, s. 591.

¹⁶⁰ V praxi se stává, že dva identické trestné činy posuzuje každá porota rozdílně, což je patrné především z uložených trestů.

¹⁶¹ Srovnej PRADEL, J. *Manuel de procédure pénale*. Paris: Cujas, 2000, s. 66.

¹⁶² Viz la loi n°2000-516 du 15 juin 2000.

¹⁶³ Porotce by nahradili soudci profesionálové. Soud by rozhodoval v senátech složených z 5 soudců.

¹⁶⁴ Viz *France info* [online]. 6. 6. 2010 [cit. 2011-06-05]. Cour d'assises : les jurés populaires bientôt supprimés?. Dostupné z WWW: <<http://www.france-info.com/france-justice-police-2010-06-06-cour-d-assises-les-jures-populaires-bientot-supprimes-451194-9-11.html>>.

vypořádat v současnosti předkládaný návrh ministra spravedlnosti Michela Merciera.¹⁶⁵ Tento návrh počítá na rozdíl od výše uvedeného návrhu s rozšířením laického prvku v trestním řízení, neboť již vedle existující poroty zavádí institut *laických přísedících*, kteří budou ustanovováni losem ze seznamu voličů a výkon jejich funkce bude stejně jako u porotců občanskou povinností. Přísedící se budou spolupodílet na rozhodování u trestních soudů (*tribunaux correctionnels*), tj. soudů rozhodujících v prvním stupni o méně závažných trestných činech (*délits*). Tito laici ale nebudou spolurozhodovat o všech přečinech (*délits*) spadajících pod jurisdikci daného soudu, nýbrž jen o těch, při kterých bylo použito násilí proti člověku (např. loupež, vydírání, ublížení na zdraví). V důsledku těchto změn vzniknou nové senáty, ve kterých budou zasedat 2 laičtí přísedící vedle 3 soudců profesionálů. Tím dojde ke značnému navýšení případů participace laiků na výkonu spravedlnosti.¹⁶⁶

Další změnou je snížení počtu porotců u porotních soudů (*cours d'assises*) z dosavadních 9 na 2 v případech, kdy bude rozhodováno o závažných trestných činech, za které lze uložit trest odnětí svobody v maximální délce do 15 nebo do 20 roků.¹⁶⁷ Tento záměr předkladatel odůvodňuje potřebou urychlit řízení před těmito soudy a zabránit výše zmíněnému jevu známému jako *correctionnalisation judiciaire*. Návrh dále nově ukládá povinnost odůvodňování verdiktů porotních soudů (*cours d'assises*).¹⁶⁸

Poslední neméně důležitou změnou je účast dvou *laických přísedících* na rozhodování o podmíněčném propuštění z výkonu trestu. Laici se tak budou nově podílet na rozhodování spolu se soudcem pověřeným dohledem nad výkonem trestů odnětí svobody (*juge de l'application des peines*) za předpokladu, že se bude jednat o trest v délce nejméně 5 let.

---

¹⁶⁵ Viz BAER, Sébastien. *France info* [online]. 13. 4. 2011 [cit. 2011-06-05]. Des jurés populaires investissent la correctionnelle. Dostupné z WWW: <<http://www.france-info.com/chroniques-le-plus-france-info-2011-04-13-des-jures-populaires-investissent-la-correctionnelle-529487-81-184.html>>.

¹⁶⁶ K dosavadním 2.600 případům rozhodovaným porotními soudy (*cours d'assises*) každý rok se tak přičte dalších 40.000 případů za rok, které spadají pod jurisdikci trestních soudů (*tribunaux correctionnels*).

¹⁶⁷ Nesmí se ovšem jednat o případ recidivy. Původní složení poroty, tj. 9 zůstává zachováno v případě, že o to požádá obžalovaný nebo státní zástupce a v odvolacím řízení.

¹⁶⁸ Jak již bylo výše uvedeno, absence povinnosti odůvodňování verdiktů porotních soudů byla často předmětem kritiky odpůrců poroty. Porotci mající při rozhodování většinu tak často rozhodovali neuváženě, neboť nebyli nuceni svoje rozhodnutí odůvodňovat.

Cílem této reformy je dle předkladatele především zvýšení účasti laického prvku na výkonu soudnictví, a tedy zkvalitňování soudních rozhodnutí. V neposlední řadě si reforma klade za cíl potlačit výše zmíněný negativní jev změny kvalifikace trestných činů (*correctionnalisation judiciaire*).¹⁶⁹

Jak již bývá ve Francii zvykem, i tento návrh vyvolává rozporuplné reakce. Někteří považují navrhovanou reformu za nereálnou s ohledem na její finanční a systémovou náročnost. V případě zapojení laického prvku u trestních soudů (*tribunaux correctionnels*) se předpokládá, že dojde k průtahům v řízeních, neboť se laici budou muset seznámit s případem. Doposud není zřejmé, jakým způsobem k tomu dojde, zda si přísedící budou moci přečíst spis nebo se budou ohledně případu tradičně dotazovat předsedy soudu.¹⁷⁰

Ani snížení počtu porotců působících u porotních soudů (*cours d'assises*) není šťastným řešením. V tomto případě ztratí porota tradiční většinu, kterou má při hlasování. Tím bude značně oslaben její vliv na rozhodování a může dojít k eliminaci některých jejích funkcí (např. kontrola soudce, legitimizace a demokratizace soudního rozhodování).

Ať již bude reforma přijata či nikoliv, je zřejmé, že institut poroty bude ve francouzském trestním právu zachován s ohledem na svoji dlouholetou tradici a zaujímanému postoji k dřívějším pokusům o její eliminaci. Jak kdysi řekl B. Schnapper: „*Lid vydává zákony prostřednictvím svých zvolených zástupců a vykonává spravedlnost prostřednictvím svých porotců.*“¹⁷¹

---

¹⁶⁹ Viz *Portail du Gouvernement* [online]. 13. 4. 2011 [cit. 2011-06-05]. Participation des citoyens au fonctionnement de la justice pénale et jugement des mineurs. Dostupné z WWW: <<http://www.gouvernement.fr/gouvernement/participation-des-citoyens-au-fonctionnement-de-la-justice-penale-et-jugement-des-mineu>>.

¹⁷⁰ Na rozdíl od řízení před porotním soudem (*court d'assises*), kde je hlavním podkladem pro rozhodnutí ve věci výsledek dokazování provedeného během hlavního líčení, u řízení před trestním soudem (*tribunal correctionnel*) jsou hlavním podkladem skutečnosti uvedené ve spise. V důsledku toho je v řízení před trestním soudem rozhodnuto již po několika hodinách, naproti tomu řízení před porotním soudem trvá několik dnů popř. týdnů.

¹⁷¹ „*Le peuple fait les lois par ses députés et rend la justice par ses jurés*“

3. Komparace obou laických prvků

I když jsou oba instituty navenek odlišné, nalezneme u nich mnoho společných znaků. Přisedící i porotci jsou především laici. Svojí účastí v řízení přinášejí do rozhodovací činnosti jiný rozměr. Laik tedy neprofesionál posuzuje daný případ jen na základě toho, co může vidět na vlastní oči během hlavního líčení, neboť mu nejsou na rozdíl od soudce známy okolnosti případu uvedené ve spise. Při posuzování dané kauzy tak uplatní pouze svůj *běžný pohled člověka*, nikoliv pohled právní, který může být modifikován profesními stereotypy a rutinou.

Přisedící i porotci zasedají společně se soudci v jednom senátu. Během hlavního líčení mohou pokládat obžalovanému a svědkům otázky, přičemž přisedící k otázkám vyzývá předseda senátu vždy po skončení jednotlivého výslechu, zatímco porotci musí před kladením otázek požádat předsedu senátu o slovo.

Dalším společným znakem těchto institutů je závěrečná porada a hlasování laiků společně s profesionály. Během ní se mohou jednotliví porotci nebo přisedící dotazovat předsedy senátu a přisedících soudců, pakliže mají určité nejasnosti nebo se necítí být plně informováni o dané kauze. Společná účast profesionálů a laiků při závěrečné poradě a hlasování odlišuje francouzskou porotu od tradičních porot v zemích *common law*, kde je nemyslitelné, aby se závěrečné porady poroty účastnil soudce. Navíc v těchto zemích je spolurozhodování laiků a profesionálů striktně odděleno, tj. porota rozhoduje o vině a soudce o trestu.

Během hlasování disponují laici většinou hlasů. Soudce (soudci) nemohou nikdy přehlasovat laiky, aniž by získali hlas (hlasy) některého z nich. Pro rozhodnutí v neprospěch obžalovaného je v případě přisedících potřeba 2 z 3 hlasů. Pokud v řízení spolurozhoduje porota, je třeba dosáhnout 8 z 12 hlasů (popř. 10 z 15 hlasů).¹⁷²

Naproti tomu se jednotlivé instituty liší způsobem hlasování. Zatímco přisedící hlasují veřejně (v pořadí laici před soudcem), porotci hlasují tajně formou hlasovacích lístků. Cílem obou způsobů je eliminace možného ovlivnění názoru laika soudcem. Otázkou však zůstává, zda už k tomu nemohlo dojít dříve, během společné porady.¹⁷³

---

¹⁷² V případě uložení trestu postačí 7 hlasů z 12 (popř. 8 z 15), pakliže není ukládán výjimečný trest, pro který zákon vyžaduje 8 hlasů z 12 (popř. 10 z 15).

¹⁷³ Tímto argumentem se zdůvodňuje absence soudce při závěrečné poradě poroty v Anglii.

Odlišnost můžeme spatřovat mimo jiné i v předvídatelnosti vnesených rozhodnutí. Rozsudky vynášené před českými soudy se v identických kauzách příliš nerozcházejí, zatímco rozhodnutí učiněná porotními soudy se někdy až diametrálně liší. Tento jev je především ovlivněn skutečností, zda má daný soud povinnost odůvodňovat svoje rozhodnutí. U nás tuto povinnost smíšené senáty mají, zatímco ve Francii vynášejí porotní soudy svoje verdikty bez odůvodnění.

Přisedící jsou voleni obecním zastupitelstvem na 4 roky a během svého funkčního období zasedají v několika řízeních. Ustanovení do funkce závisí na dobrovolnosti a své funkce se tedy mohou přisedící kdykoliv vzdát. Naproti tomu porotci jsou ustanovováni losem ze seznamu voličů *ad hoc* pro každý případ zvlášť. Výkon funkce porotce nezávisí na jeho dobrovolnosti, nýbrž je občanskou povinností.

Rozdílnou úpravu nalezneme i v případě požadavků pro výkon funkce. U porotce postačuje k jeho ustanovení dosažení věku 23let, naopak přisedící musí být o 7 let starší, aby mohl participovat na výkonu spravedlnosti. Navíc u porotce není stanovena podmínka mít patřičné zkušenosti a morální vlastnosti dávající záruku řádného výkonu funkce. Na uchazeče o funkci přisedícího jsou tedy kladeny větší požadavky než na porotce. Tato skutečnost není však překvapující s ohledem na délku funkčního období přisedících a jejich nízký počet v soudním senátu.

Rozdílnost obou institutů je možné dále spatřovat i v tradičním účelu, který je typický pro ten či onen institut. Zatímco porota má plnit především demokratizační funkci, tj. kontrolu výkonu spravedlnosti prostřednictvím její přímé participace na rozhodování v soudním řízení, u přisedících se předpokládá zejména plnění funkce laicizační, tj. uplatnění *laického pohledu* v konfrontaci s *právním pohledem*.

V neposlední řadě je možné sledovat určitou odlišnost v oblasti jurisdikce jednotlivých institucí. Porota v rámci porotních soudů (*cours d'assises*) spolurozhoduje ve věcech některých závažných trestných činů, tj. zločinů, za něž lze uložit trest odnětí svobody v délce od 10 let a trest odnětí svobody na doživotí (např. vražda, znásilnění, loupež se zbraní).¹⁷⁴ Přisedící spolurozhodují u okresních a krajských soudů o trestných činech, za něž lze uložit trest odnětí svobody s horní hranicí převyšující 5 let, trest odnětí svobody v délce od 5 let, výjimečný trest, a také o trestných činech, o nichž tak

---

¹⁷⁴ Neúčastní se např. řízení ve věcech terorismu, obchodu s drogami. Mimo jejich jurisdikci jsou i trestné činy spáchané členy vlády při výkonu jejich funkce nebo vojenské trestné činy.

stanoví zákon.¹⁷⁵ Porotní soudy nejsou stálou soudní institucí, zasedají každé tři měsíce po dobu přibližně 14 dnů, zatímco krajské a okresní soudy zasedají pravidelně v rámci celého roku.

---

¹⁷⁵ §16, §17, § 314a *a contrario* TrŘ.

Závěr

V úvodu této práce byly stanoveny následující cíle: provedení srovnávací analýzy dvou různých forem účasti laického prvku na výkonu soudnictví a posouzení, zda je zamýšlené zrušení přisedících u okresních soudů žádoucí.

Ke splnění prvního cíle došlo v poslední kapitole mojí diplomové práce provedením komparační analýzy laického prvku v českém trestním soudnictví, tj. přisedících a laického živlu ve francouzském trestním řízení, tj. poroty.

Přisedící působí v trestních věcech na úrovni okresních a krajských soudů. Zasedají v tříčlenném senátu spolu se soudcem profesionálem. Přisedící a soudce mají v řízení rovné postavení. Společně rozhodují o otázce viny a trestu. Jsou voleni zastupitelstvem obce na dobu čtyř let, přičemž mohou být do funkce zvoleni opakovaně. Institut přisedících se řadí k formě účasti laického prvku v podobě tzv. smíšených senátů.

Francouzská porota působí u porotních soudů (*cours d'assises*). Zasedá v senátu spolu se soudci a s nimi také společně rozhoduje nejenom o vině, ale i o trestu v případě odsuzujícího verdiktu. Pro porotu je příznačný způsob jejího ustanovování *ad hoc* pro každý případ zvlášť losováním jmen z upravovaných voličských seznamů. Jak napovídá název institutu, v tomto případě se jedná o účast laického živlu ve formě poroty.¹⁷⁶

Mezi společné znaky obou institutů patří specifický *laický* pohled na danou věc, který přinášejí laici do rozhodovací činnosti soudu. Laik tedy neprofesionál posuzuje daný případ jen na základě toho, co může vidět na vlastní oči během hlavního líčení, neboť mu nejsou na rozdíl od soudce známy okolnosti případu uvedené ve spise.

Dalšími shodnými znaky jsou společné zasedání se soudci v jednom senátu, společná závěrečná porada a hlasování. Během ní se mohou jednotliví porotci nebo přisedící dotazovat předsedy senátu a přisedících soudců, pakliže mají určité nejasnosti nebo se necítí být plně informováni o dané kauze. Během hlasování disponují laici většinou hlasů. Soudce (soudci) nemohou nikdy přehlasovat laiky, aniž by získali hlas (hlasy) některého z nich.

Porotci i přisedící mají v neposlední řadě právo pokládat obžalovanému a svědkům otázky, přičemž přisedící k otázkám vyzývá předseda senátu vždy

---

¹⁷⁶ V tomto případě se ale jedná o značně odlišné pojetí poroty než je typické pro země *common law*.

po skončení jednotlivého výslechu, zatímco porotci musí před kladením otázek požádat předsedu senátu o slovo.

Rozdílnosti nacházíme především ve formě a způsobu ustanovování laiků. Zatímco přisedící zasedají ve tříčlenném senátu s jedním soudcem, devět porotců zasedá vedle třech soudců. Přisedící jsou voleni do funkce obecním zastupitelstvem a výkon jejich funkce je dobrovolný. Porotci jsou ustavováni *ad hoc* ke každému případu zvlášť na základě losování ze seznamů voličů, které jsou postupně modifikovány. Zasedání v porotě je občanskou povinností.

Odlišnosti nalezneme i v tradičním účelu daného institutu. Zatímco porota má plnit především demokratizační funkci, tj. kontrolu výkonu spravedlnosti prostřednictvím své přímé participace na rozhodování v soudním řízení, u přisedících se předpokládá zejména plnění funkce laicizační, tj. uplatnění *laického pohledu* v konfrontaci s *právním pohledem*.

Rozdílnou úpravu nalezneme i v případě minimálního požadovaného věku pro výkon dané funkce. U porotce postačuje k jeho ustanovení dosažení věku 23let, naopak přisedící musí dosáhnout 30 let. U porotce není dále stanovena podmínka mít patřičné zkušenosti a morální vlastnosti dávající záruku řádného výkonu funkce.

Porotní soudy (*cours d'assises*) nemají povinnost svoje verdikty odůvodňovat. Porota tak může vynést osvobozující verdikt, i když vše nasvědčuje tomu, že obžalovaný je vinen. Tím se staví do role *quasi* zákonodárce, neboť rozhoduje o tom, jaký skutek je trestný.¹⁷⁷

S danou povinností souvisí i předvídatelnost vynesných rozhodnutí. Rozsudky vynášené před českými soudy se v identických kauzách příliš nerozcházejí, zatímco rozhodnutí učiněná porotními soudy se někdy až diametrálně liší.

Porotní soudy nejsou stálou soudní institucí, zasedají každé tři měsíce po dobu přibližně 14 dnů, zatímco krajské a okresní soudy zasedají pravidelně v rámci celého roku. Určitou rozdílnost lze spatřovat i v oblasti jurisdikce. Porota v rámci porotních soudů (*cours d'assises*) spolurozhoduje ve věcech některých závažných trestných činů,

---

¹⁷⁷ Vzhledem k tomu, že v systému kontinentálního práva lid vykonává zákonodárnou moc prostřednictvím svých volených zástupců, jde v tomto případě o jakési *zkreslování* demokracie, kdy náhodně vybraní porotci z lidu mohou danou vůli zákonodárců znovu měnit či rušit. Absence odůvodnění verdiktů porotních soudů je tak vedle průtahů v řízeních před nimi jedním z hlavních argumentů odpůrců poroty ve Francii.

tj. zločinů, za něž lze uložit trest odnětí svobody v délce od 10 let a trest odnětí svobody na doživotí (např. vražda, znásilnění, loupež se zbraní). Přisedící spolurozhodují u okresních a krajských soudů o trestných činech, za něž lze uložit trest odnětí svobody s horní hranicí převyšující 5 let, trest odnětí svobody v délce od 5 let, výjimečný trest, a také o trestných činech, o nichž tak stanoví zákon.¹⁷⁸

Druhým stanoveným cílem bylo posouzení, zda je navrhované zrušení přisedících u okresních soudů žádoucí. S ohledem na náš právní systém, který vychází z tradice *kontinentálního práva*, jsem pro splnění určeného cíle využila získané poznatky o formách účasti laického prvku v Evropě, tj. o českých přisedících a francouzské porotě.

Laický prvek je jedním z atributů demokratického právního státu. I když se v průběhu staletí změnil jeho původní význam, i nadále hraje nezastupitelnou roli v dnešním pojetí moderního státu. Přímá účast lidu na výkonu spravedlnosti vnáší do řízení jiný než *právní pohled*, a tím zabraňuje *profesionální slepotě soudců*. Laický prvek je neodmyslitelně spojen s občanskou společností a napomáhá tak k posilování demokracie. Zcela zásadní je jeho funkce kontrolní, která přispívá k transparentnosti soudnictví. Laici svou účastí na výkonu spravedlnosti přispívají k otevřenosti justice a současně vnáší určitou legitimitu do soudních rozhodnutí. Účast veřejnosti v trestním řízení má dále vliv na právní vědomí občanů a přispívá k jejich sounáležitosti s fungováním právního státu.

I když bývá účast laického prvku v řízení předmětem (ne)oprávněné kritiky, je nutno podotknout, že se tak často děje v souvislosti s nedostatečnou právní úpravou daného laického prvku nebo vůbec s nevhodnou volbou jeho formy pro tu či onu zemi.

V rámci kultury psaného práva rozeznáváme dvě hlavní formy účasti laického prvku, tj. smíšené senáty a poroty. Ve Francii se setkáváme s posledně uvedenou formou. I když se francouzská porota podstatně liší od svého anglosaského vzoru, stále si zachovává určité původní atributy. Tento fakt činí v praxi nemalé potíže. Především se jedná o již zmíněnou absenci odůvodnění rozsudků porotních soudů. Domnívám se, že volba výše uvedené formy účasti laického prvku v zemi kontinentální Evropy není úplně šťastná s ohledem na tradici *psaného práva* a pojetí trestního řízení, kde soud nevytváří právo a kde přísluší dominantní úloha v hlavním líčení soudci.

---

¹⁷⁸ §16, §17, § 314a *a contrario* TrŘ.

Více vhodnou se naopak jeví druhá z forem účasti laického prvku v řízení, tj. přisedící. Tito laici, kteří zasedají v menších senátech spolu se soudci, lépe reflektují potřeby evropského a tedy i našeho trestního řízení. Spolu se soudcem se mohou podílet na jeho vedení. Mají právo klást otázky účastníkům řízení a společně se soudcem rozhodují o otázkách skutkových a právních.

Neopomenutelnou devizou přisedících je jejich již výše zmíněný *běžný pohled* na řešení dané kauzy, který svojí účastí v řízení přináší do rozhodovací činnosti soudů a který se značně liší od pohledu soudce, tj. *profesionála*. Společná konfrontace těchto dvou přístupů přispívá ke korekci *profesní slepoty soudců*. Právě jejich *právní pohled* je často ovlivňován určitými justičními stereotypy, předsudky a rutinou. Přisedící naopak svými životními, popř. profesními zkušenostmi přispívají ke kvalifikovanému rozhodování soudů a v neposlední řadě také k určité legitimizaci soudních rozhodnutí.

I když u nás v současnosti působí smíšené senáty, aktuální právní úprava neumožňuje plně využívat jejich pozitivní aspekty. Naopak v sobě kumuluje jejich negativa, jež jsou pak příčinou nedůvěry nejenom k samotnému institutu přisedících, ale také obecně k laickému prvku v trestním soudnictví.

Jejich dlouhodobá kritika vedla k vypracování již výše zmíněného návrhu novely trestního řádu, který počítá se zrušením přisedících u okresních soudů k 1. 1. 2012. S jejich zrušením má současně dojít k posílení úlohy samosoudce při rozhodování. Bohužel tento věcně nepodložený návrh postrádá jakoukoliv racionální argumentaci. Autor vychází jen z čistého pragmatismu a zcela pomíjí účel a podstatu účasti laického prvku v trestním řízení. Jak jinak si vysvětlit, že je v něm zcela opomenut evropský trend zachovávání participace laiků na soudním rozhodování (např. Německo, Rakousko, Francie, Švédsko).

Uvědomuji si, že tato problematika je poměrně komplikovaná a není vždy jednoduché nalézt její uspokojivé řešení. Nejprve je třeba se vypořádat s otázkou stanovení cílů a účelů účasti laického prvku v trestním soudnictví. A až následně se zabývat způsoby jejího efektivního řešení. Rozhodujícím faktorem by tedy mělo být zejména určení daného cíle, uspořádání vztahu mezi laiky a soudci, určení kritérií pro výběr laiků a způsobů jejich celkové organizace. Z těchto důvodů by bylo proto žádoucí nejprve umožnit prostor pro odbornou diskusi a danou problematikou se dlouhodoběji zabývat, než neuváženě zaujímat určitá kategorická stanoviska.

S ohledem na výše uvedené se domnívám, že zrušení přísedících v trestním řízení u okresních soudů a rozšíření rozhodovací pravomoci samosoudce nijak nepřispěje k vyřešení současného problému. Naopak se zvýší riziko vadných rozhodnutí, která budou trpět přílišným formalismem, justice se uzavře sama do sebe a v neposlední řadě se prohloubí nedůvěra občanů v ní samou. Chceme se tedy skutečně odvrátit od tradičních demokratických hodnot, na nichž je budována Česká republika, za cenu tohoto čistého pragmatismu?

Seznam zkratek

CPP	Code de procédure pénale.
LPS	Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
Ř. z.	Říšský zákoník.
Sb. z. a n.	Sbírka zákonů a nařízení státu československého.
SSZ	Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů.
TGI	Tribunal de grande instance.
TrŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
TrZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Použitá literatura

Česká literatura

BALZER, J; PAVLÍK, P. *Předpisy o soudech a o organizaci prací spojených s výkonem soudnictví*. Praha: Linde, 1999. 619 s.

BÍLÝ, J. L. *Právní dějiny na území ČR: vysokoškolská učebnice*. Praha: Linde. 2003. 474 s.

HOETZEL, J. *Ústavní listina Československé republiky: Jiří Hoetzel*. Praha: n. vl. 1928. 39 s.

JELÍNEK, J, et al. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010. 784 s.

KALLAB, J; HERRNRITT, V. *Trestní řád československý a předpisy jej doplňující platné v Čechách a v zemi Moravsko-slezské: sestavili a poznámkami opatřili Jaroslav Kallab a Vilém Herrnritt*. Praha: Československý Kompas, 1931. 1134 s.

KALLAB, J. *Učebnice trestního řízení, platného v Čechách a v zemi Moravsko - slezské : Hledě k osnově sjednoceného trestního řádu čs. z roku 1929*. Brno: Právník, 1930. 283 s.

KOCOUREK, J; ZÁRUBA, J. *Zákon o soudech a soudcích. Zákon o státním zastupitelství*. Praha: C. H. Beck, 2004. 606 s.

MALÝ, K, et al. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: Leges, 2010. 640 s.

MAREČKOVÁ, M. *České právní a ústavní dějiny: stručný přehled a dokumenty / Marie Marečková*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. 449 s.

MAREŠ, K. *Rakouské právo trestní. Část I, Řád soudu trestního:praktická příručka veškerých jeho ustanovení, doplněná potřebnými výnosy ministerskými a rozhodnutími nejv. soudu zrušovacího až do nejnovější doby. Díl I / za účelem všeobecného rozšíření vědomostí právnických populárně vykládá a potřebnými vzorci opatř.* Karel Mareš. Nové Město na Moravě: F. Šašek ; Žďár : Toman, 1906. 292 s.

POLÁČEK, F, et al. *Československé trestní zákony platné v zemích české a moravskoslezské*. Praha: V. Linhart, 1947. 741 s.

PRUŠÁK, J. *Rakouské právo trestní. : Díl všeobecný / napsal JUDr. Josef Prušák*. Praha: Spolek českých právníků Všeherd: Bursík a Kohout [distributor], 1912. 249 s.

SALÁK, P; TAUCHEN, J. *Československé trestní právo v proměnách věků*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 194 s.

SCHELLE, K. *Organizace československého státu v meziválečném období (1918-1938)*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. 470 s.

SLÁDEČEK, V.; MIKULE, V.; SYLLOVÁ, J. *Ústava České republiky*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. 935 s.

STORCH, F. *Řízení trestní rakouské. Díl II: v pořádku systematickém vykládá František Storch*. Praha: Nákladem Právnícké jednoty: V komisi knihkupce Fr. Řivnáče, 1897. 691 s.

ŠÁMAL, P, et al. *Trestní řád: komentář. Díl I, (§ 1 až § 179h)* Praha: Beck, 2008. 1501 s.

ŠÁMAL, P, et al. *Trestní řád: komentář. Díl II, (§ 180 až § 471)* Praha: Beck, 2008. 3011 s.

ŠIMÁK, J. *Zákon o porotních soudech: (zákon ze dne 10. prosince 1946, č. 232 Sb.): úvodem a poznámkami opatřil Jaroslav Šimák.* Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1947. 84 s.

VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu.* Brno: Masarykova univerzita, 2006. 66 s.

VOREL, J.; ŠIMÁNKOVÁ, A.; BABKA, L. *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech.* Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2004. Díl II., s. 311

WOREL, J. O., et al. *Trestní řád uherský: článek XXXIII. zák. z r. 1896 s novelami.* Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1919. 276 s.

Francouzská literatura:

ANGEVIN, H. *La pratique de la Cour d'assises.* Paris: Litec, 2005. 519 s.

BORRICAND, J; SIMON, A. - M. *Droit pénal, procédure pénale.* Paris: Sirey, 2008. 460 s.

GUINCHARD, S, et al. *Institutions juridictionnelles .* Paris: Dalloz, 2007. 1086 s.

LEVASSEUR, G, et al. *Droit pénal général et procédure pénale.* Paris: Sirey, 2002. 456 s.

PRADEL, J. *Manuel de procédure pénale.* Paris: Cujas, 2000. 862 s.

ROBERT, J. – H. *Droit pénal général.* Paris: Presses Universitaires de France, 2001. 552 s.

SOYER, J. - C. *Droit pénal et procédure pénale .* 20e édition. Paris: Librairie générale de droit et de jurisprudence, 2008. 427 s.

Časopisy:

České časopisy:

BAJCURA, A. Výsledky ankety o postavení sudcov. *Právní obzor.* 1968, sv. 51, s. 834 -837.

ESER, A. Laičtí přísedící v německém trestním řízení. *Právní rozhledy.* 1995, 4, s. 136 - 140.

POLÁK, P. Pseudoreforma senátního rozhodování. *Trestněprávní revue.* 2011, 3, s. 84 - 86.

PROUZA, D; HÁJEK, M. Laický prvek při soudním rozhodování v trestních věcech: aneb přísedící ano či ne? *Trestněprávní revue.* 2010, 9, 7, s. 201-208

PROUZA, D; SMEJKAL, P. Několik poznámek k personálnímu obsazení soudu v trestních věcech podle § 17 trestního řádu. *Trestněprávní revue.* 2007, 9, s. 262-265.

RAPPAPORT, E. S. Doporučuje se účast občanských živlů v trestním řízení států slovanských? *Právní Obzor.* 1933, 16, 12, s. 435-440.

Francouzské časopisy:

PRADEL, J. Le jury en France: Une histoire jamais terminée. *Revue internationale de droit pénal*. 2001, 1, 72, s. 175 - 179. Dostupný také z WWW: <<http://www.cairn.info/revue-internationale-de-droit-penal-2001-1-page-175.htm>>.

Právní předpisy:

České právní předpisy:

Ústavní zákon č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky.

Ústavní zákon č. 64/1952 Sb., o soudech a prokuratuře.

Ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava československé socialistické republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci, ve znění pozdějších předpisů.

Ústavní zákon č. 155/1969 Sb., kterým se mění a doplňuje hlava osmá Ústavy, ve znění pozdějších předpisů.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 278/1919 Sb. z a n., o sestavování seznamů porotců.

Zákon č. 121/1920 Sb., kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky.

Zákon č. 232/1946 Sb., o porotních soudech.

Zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 66/1952 Sb., o organizaci soudů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 36/1957 Sb., o volbách soudců a soudců z lidu lidových a krajských soudů a o úpravě jejich poměrů.

Zákon č. 38/1961 Sb., o místních lidových soudech, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 62/1961 Sb., o organizaci soudů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 36/1964 Sb., o organizaci soudů a o volbách soudců, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 150/1969 Sb., o přechínech, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 19/1970 Sb., o organizaci soudů a o volbách soudců.

Zákon č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 436/1991 Sb., o některých opatřeních v soudnictví, o volbách přísedících, jejich zproštění a odvolání z funkce a o státní správě soudů České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 119/1992 Sb., o cestovních náhradách, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel).

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Vládní nařízení č. 301/1919 Sb. z. a n., o zastavení činnosti porotních soudů.

Vládní nařízení č. 697/1920 Sb. z. a n., o zastavení působnosti porot na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, jakol i v obvodech některých sborových soudů I. Stolice v Čechách a na Moravě.

Vládní nařízení č. 122/1921 Sb. z. a n., o obnovení působnosti porot.

Nařízení vlády č. 108/1994 Sb., kterým se provádí zákoník práce a některé další zákony, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 44/1992 Sb., o náhradách za vykonávání funkce přísedícího, ve znění pozdějších předpisů.

Francouzské právní předpisy:

La loi n°2000-516 du 15 juin 2000.

La loi n°2004-204 du 9 mars 2004.

MAYAUD, Y. *Code pénal*. Paris: Dalloz, 2005. 2477 s. Dostupné z WWW: <<http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070719&dateTexte=20110620>>

RENUCCI, J. - F. *Code de procédure pénale*. Paris: Dalloz, 2005. 2305 s. Dostupné z WWW: <<http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006071154&dateTexte=20110620>>.

Slovníky:

Autorský kolektiv pracovníků Lingea. *Francouzsko-český, česko-francouzský velký slovník*. Brno: Lingea, 2007. 1375 s.

BALEYTE, J, et al. *Dictionnaire économique et juridique*. Paris: Librairie générale de droit et de jurisprudence, 1995. 667 s.

LARIŠOVÁ, M. *Francouzsko-český, česko-francouzský právní slovník*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 312 s.

Internetové zdroje:

BAER, Sébastien. *France info* [online]. 13. 4. 2011 [cit. 2011-06-05]. Des jurés populaires investissent la correctionnelle. Dostupné z WWW: <<http://www.france-info.com/chroniques-le-plus-france-info-2011-04-13-des-jures-populaires-investissent-la-correctionnelle-529487-81-184.html>>.

BLAŽEK, Pavel. *Http://prazsky.denik.cz* [online]. 25. 4. 2008 [cit. 2011-03-16]. O funkci soudce z lidu není v Praze zájem. Dostupné z WWW: <http://prazsky.denik.cz/zpravy_region/bez-prisedicich-trestni-senaty-20080424.html>.

France info [online]. 6. 6. 2010 [cit. 2011-06-05]. Cour d'assises: les jurés populaires bientôt supprimés? Dostupné z WWW: <<http://www.france-info.com/france-justice-police-2010-06-06-cour-d-assises-les-jures-populaires-bientot-supprimes-451194-9-11.html>>.

Justice.cz: Ministerstvo spravedlnosti České republiky [online]. 2010 [cit. 2011-06-05]. Zrušení funkce přisedících u okresních soudů. Dostupné z WWW: <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=4979&d=314279>>.

KÜHN, Z. *Jiné právo* [online]. 03. 10. 2008 [cit. 2011-06-05]. Laický prvek v justici - archaismus v 21. století nepotřebný?. Dostupné z WWW: <<http://jinepravo.blogspot.com/2008/10/laick-prvek-v-justici-archaismus-v-21.html>>.

LEYMARIE, J. *France info* [online]. 13. 4. 2011 [cit. 2011-06-05]. Jurys populaires en correctionnelle: les clés du débat. Dostupné z WWW: <http://www.france-info.com/chroniques-zoom-france-info-2011-04-13-jurys-populaires-en-correctionnelle-les-cles-du-debat-529652-81-503.html?var_recherche=les%20jures%20populaire>.

Ministère de la Justice et des Libertés: DROITS & DÉMARCHES [online]. 2011 [cit. 2011-06-05]. Juré d'assises. Dostupné z WWW: <<http://www.vos-droits.justice.gouv.fr/proces-penal-11923/jure-11933/jure-dassises-20167.html>>.

Portail du Gouvernement [online]. 13. 4. 2011 [cit. 2011-06-05]. Participation des citoyens au fonctionnement de la justice pénale et jugement des mineurs. Dostupné z WWW: <<http://www.gouvernement.fr/gouvernement/participation-des-citoyens-au-fonctionnement-de-la-justice-penale-et-jugement-des-mineu>>.

STEM - Středisko empirických výzkumů: Názory občanů na činnost soudů [online]. 27. 1. 2010 [cit. 2011-06-05]. INFORMACE Z VÝZKUMU STEM TRENDY 1/2011. Dostupné z WWW: <<http://www.stem.cz/clanek/2110>>.

Abstrakt

Laický prvek v trestním soudnictví; komparace českého a francouzského trestního práva

Předmětem mé práce je laický prvek v trestním soudnictví. Laický prvek v trestním řízení je fenomén, jehož počátky sahají až do dob antického Řecka. Jeho funkce je při soudním rozhodování nezastupitelná. Laici přispívají k otevřenosti justice veřejnosti, k objektivnosti a legitimizaci soudních rozhodnutí, slouží jako korektiv soudců a celkově přispívají k posilování důvěry občanů v justici a k dodržování zákonů.

Tento institut má u nás již dlouholetou tradici. I přesto se však uvažuje o jeho zrušení u okresních soudů. Navíc česká právní odborná literatura opomíjí problematiku účasti laiků na soudním rozhodování. Na základě daných skutečností jsem se proto rozhodla napsat svoji diplomovou práci, abych tak zhodnotila efektivnost navrhovaného zrušení přisedících u okresních soudů a přiblížila čtenářům problematiku lidového soudnictví.

Moje diplomová práce je rozdělena do pěti částí. V úvodní části popisuji, proč jsem si dané téma vybrala, co je cíl práce a jaké metody jsem si pro jejich dosažení zvolila.

Ve druhé části se zaměřuji na laický prvek v českém trestním soudnictví, tj. přisedící. Ve čtyřech podkapitolách popisuji samotný institut, způsob vzniku a zániku funkce přisedícího a jeho postavení v řízení. V závěru dané kapitoly shrnuji všechny výše uvedené poznatky a na jejich základě následně provádím hodnocení úlohy přisedících v českém trestním řízení.

Třetí část se zabývá účastí laického prvku ve francouzském trestním řízení, tj. porotou. Ve čtyřech podkapitolách se čtenáři mohou seznámit s vlastním institutem, se způsobem ustanovování poroty a s postavením porotců v trestním řízení. Závěrečná podkapitola je souhrnem všech získaných informací a zároveň zhodnocením úlohy poroty ve francouzském trestním řízení.

Čtvrtá část se zaměřuje na srovnávání obou výše zmíněných institutů. Uplatňuje se v ní metoda komparace, kterou jsem si zvolila pro dosažení cílů mé diplomové práce. V této části jsou popisovány shodné a rozdílné znaky mezi českými přisedícími a francouzskou porotou.

Poslední část představuje závěrečné shrnutí práce. Jejím cílem jsou provedení srovnávací analýzy dvou výše uvedených forem účasti laického prvku na výkonu soudnictví a posouzení, zda je zamýšlené zrušení přísedících u okresních soudů žádoucí.

Domnívám se, že laický prvek plní nezastupitelnou úlohu při výkonu soudnictví a že navrhované zrušení přísedících u okresních soudů není žádoucí. Nicméně je však třeba dodat, že stávající právní úprava je nedostačující, a proto potřebuje doznat zásadních změn.

Summary

Lay element in criminal justice; comparison of Czech and French criminal law

The subject of my thesis is a lay element in criminal justice. A lay element in criminal proceeding is a phenomenon the origins of which date back to ancient Greece. Its role before the court is unique. Laymen contribute to openness of justice, fairness and legitimation of rulings as well as control the judges and help to strengthen citizens' confidence in judiciary and law observance.

There is a long tradition of this element in the Czech Republic. Despite this fact, the abolition of lay-judges in District Courts is being considered these days. In addition, within the Czech legal literature the issue of participation of the lay element in criminal justice is marginalized. With regards to these facts I have decided to write this thesis in order to assess effectiveness of proposed lay-judge abolition, and to bring the issue of popular justice closer to the reader.

My thesis is divided into five parts. The introductory section explains why I have chosen the topic, what the aims of my thesis are, and what methods have been used for their achievement.

In the first part I have focused on the lay element in the Czech criminal justice, lay-judges. Its four subchapters describe the institute, the methods of its creation and extinction and its position in the proceeding. At the end I summarize all the information mentioned above and on its basis I consecutively assess the role of lay-judges in the Czech criminal proceeding.

The second part deals with the participation of the lay element in the French criminal proceedings, the jury. Within its four subchapters readers can learn about the institute, the method of jury creation and the position of jurors in the criminal proceeding. The final section is the summary of all gained information as well as the appraisal of the jury role in criminal proceeding.

The third part is focused on comparing the two institutes mentioned above. It is based on the method of comparison, which I have chosen to achieve the aims of my thesis, and which is done by means of the descriptions of identical and different features in both Czech lay-judges and French jury.

The last chapter represents the summary of the thesis. Their aims are to do the comparative analyses of the two above mentioned forms of laymen participation in criminal justice, and to judge if the proposed abolition of lay-judges in District Courts is advisable. In my opinion, the lay element plays a vital role in the judicial practice, and the proposed abolition of lay-judges in District Courts is not advisable. However, it is necessary to mention that the current legal regulation is not sufficient, and therefore needs to be changed fundamentally.

Résumé

L'élément populaire dans la justice pénale; la comparaison de droit pénal tchèque et français

Le sujet de ma thèse est un élément populaire dans la justice pénale. L'élément populaire dans la procédure pénale est un phénomène dont les origines remontent à l'époque de la Grèce antique. Sa fonction est unique dans la justice criminelle. Les profanes contribuent à l'ouverture de la justice au public, à l'équité et à la légitimité des décisions juridictionnelles, à servir de correctif aux juges, et plus généralement contribuent à renforcer la confiance des citoyens dans le système judiciaire et le respect des lois.

Il y a une longue tradition de cet élément en République Tchèque. Néanmoins, on pense à considérer l'abolition des juges non professionnels dans les tribunaux de district. D'autre part, en prenant pour référence la littérature juridique tchèque, on s'aperçoit que celle-ci néglige le sujet de la participation de l'élément populaire lorsque les décisions de justice sont rendues. À l'égard de ces faits, j'ai décidé d'écrire ma thèse pour évaluer l'efficacité de la suppression des juges non professionnels qui est proposée, et aborder la problématique de la justice populaire aux lecteurs.

Ma thèse est divisée en cinq parties. Dans l'introduction je décris pourquoi j'ai choisi ce sujet, quels sont les buts de ma thèse et quelles sont les méthodes que j'ai appliquées pour leur réalisation.

Dans la deuxième partie je me concentre sur l'élément populaire dans la justice criminelle tchèque, c'est-à-dire les juges non professionnels. Les quatre sous-chapitres décrivent cette institution, ses modes de création et dissolution, et sa position dans la procédure pénale. À la fin de cette partie résumant toutes les informations mentionnées ci-dessus et sur sa base, j'évalue consécutivement le rôle des juges non professionnels dans la procédure pénale tchèque.

La troisième partie traite de la participation des juges non professionnels dans la procédure pénale française, c'est-à-dire le jury. Dans ses quatre sous-sections, les lecteurs peuvent découvrir l'institution, la méthode de création du jury et la position des jurés dans la procédure pénale française. Cette dernière sous-section est le résumé de tous les renseignements obtenus ainsi que l'évaluation du rôle du jury dans la procédure pénale.

La quatrième partie se concentre sur la comparaison des deux institutions mentionnées ci-dessus. Je me suis basée sur une méthode de comparaison, que j'ai choisi pour réaliser les buts de ma thèse. Dans cette section sont décrites les caractéristiques communes et différents entre les juges non professionnels tchèques et le jury français.

Le dernier chapitre représente le résumé de ma thèse. Les objectifs sont de faire une analyse comparative de ces deux formes de participation de l'élément populaire dans la justice pénale et d'évaluer si la suppression des juges non professionnels dans les tribunaux de district est souhaitable.

A mon avis, l'élément populaire joue un rôle essentiel dans la pratique judiciaire et la proposition de suppression des juges populaires dans les tribunaux de district n'est pas conseillée. Cependant, il est nécessaire de mentionner que la législation actuelle n'est pas suffisante et doit donc être fondamentalement amendée.

Klíčová slova:

Laický prvek

Trestní soudnictví

Francie

Keywords:

Lay element

Criminal justice

France

Les mots clés:

L'élément populaire

La justice pénale

La France